

ปัจจัยทางชีวสังคมและสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับ
ทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด

สารนิพนธ์
ของ
นางสาวรุจิเรข แพทย์คุณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ตุลาคม 2546

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

392.5
ร662ข
ร3

ปัจจัยทางชีวสังคมและสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับ
ทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด

23 ม.ค. 2547

บทคัดย่อ

ของ

นางสาวจริไรข แพทย์คุณ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ

ตุลาคม 2546

๒ 237542

รุจิเรข แพทย์คุณ. (2546). ปัจจัยทางชีวสังคมและสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด. สารนิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาผล.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยทางชีวสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีผลต่อทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด และเพื่อศึกษาปัจจัยทางชีวสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยาที่สามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ที่มีสถานภาพโสด ซึ่งปัจจัยทางชีวสังคมแต่ละด้านที่ทำการศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา आयुงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยา ด้าน สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ที่มีสถานภาพโสด จำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางชีวสังคมตามตัวแปรในแต่ละด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา आयुงาน รายได้ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง ของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคมด้าน เพศ คือ พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยทางชีวสังคมด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

2. ปัจจัยทางจิตวิทยาตามตัวแปรในแต่ละด้าน ได้แก่ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่ กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง ของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด พบว่า พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี และพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูกดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูกไม่ดี

3. ปัจจัยทางชีวสังคมในแต่ละด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา आयुงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยา ด้านสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่กับลูก พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงาน บริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด โดยเรียงลำดับจากตัวทำนายที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ เพศ สามารถทำนายทัศนคติ

ในการมีคู่ครองของพนักงานได้ 5.6 % และเพศ กับ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก โดยสามารถ
รวมกันทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานได้ 8.9 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Biosocial Factors and Relationships between Father and Mother,
and between Parents and their Children in Relation to the
Attitudes towards Mate Possession of Employees of the
Thai Airports Ground Services Co., Ltd.

AN ABSTRACT
BY
MISS RUCHIREK PATKHUN

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master
Of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University
October 2003

Ruchirek Patkhun. (2003). *Biosocial Factors and Relationships between Father and Mother, and between Parents and their Children in Relation to the Attitudes towards Mate Possession of Employess of the Thai Airports Ground Services Co., Ltd.* Master Project, M.Ed (Developmental Psychology). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Master Project Advisor : Assoc. Prof. Nuanlaor Supaphol.

The purposes of this study were to investigate the biosocial and psychological factors' effects on the attitudes towards mate possession of employees of the Thai Airports Ground Services Co., Ltd., and to discovers the biosocial and psychological predictor variables that could predict the attitudes towards mate possession of the single employees of the Thai Airports Ground Services Co., Ltd. From the factors concerning sex, age, level of education, period of working, income, relationship between father and mother, and relationship with parents.

The subjects were 180 employees of the Thai Airports Ground Services Co., Ltd. All of them were single. The instrument for collecting the data was a questionnaire in the form of rating scale. The statistical procedures for analyzing the data were percentage, mean score, standard deviation computation, t – test and multiple regression analysis by stepwise.

The results were as follows:

1. It was found that male employees had more favorable attitudes towards mate possession than female employees at the .01 level of significance.
2. The employees' good relationships between father and mother as compared to the employees' bad relationships with father and mother were not found to be significantly different in the attitudes towards the mate possession. The parents' good relationships with their children as compared to the parents' bad relationships were not found to be significantly different in the attitudes towards the mate possession.
3. The predictor variables for predicting the attitudes towards the mate possession were found to be sex 5.6 % and sex with relationships between parents and their children 8.9 % at the .05 level of singificance.

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

..... นว ๑๐๐ ฟู.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาผล)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

..... นว ๑๐๐ ฟู.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาผล)

คณะกรรมการสอบ

..... นว ๑๐๐ ฟู..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาผล)

..... อจ ๑๐๐ ฟู..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ)

..... ๑-๒๕..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... ปจ ๑๐๐ ฟู..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ สุภา ปานเจริญ)
วันที่ 24 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2546

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยคามอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. นวลละออ สุภาผล ประธานกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ ที่คอยช่วยเหลือแนะนำ พร้อมทั้งให้แนวคิด ข้อเสนอแนะ และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อความสมบูรณ์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา ศรีสัตย์วาจา และรองศาสตราจารย์ อัจฉรา สุขารมณ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำ พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณ พนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม อันเป็นผลให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอบคุณ คุณชญญา ลีศัตรูพาย ที่ได้แนะนำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำงานส่วนนี้ได้ด้วยตนเอง

ขอขอบคุณ คุณสรวิชัย เย่าตัก ที่ได้ให้กำลังใจ ตลอดจนเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือ เป็นคู่ชีวิตและเป็นเพื่อนคู่คิดที่ดีมาโดยตลอด และเด็กหญิงรุจิรา (แพทย์คุณ) เย่าตัก ที่เป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งที่ช่วยให้คุณแม่ทำงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จ

กราบขอบพระคุณ คุณพิมล - คุณเพ็ญจันทร์ แพทย์คุณ คุณพ่อคุณแม่อันเป็นที่เคารพรักยิ่ง ที่ได้กรุณาชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษา เป็นแรงผลักดัน เป็นกำลังใจและมอบสิ่งที่ดีงามและมีค่าในชีวิต จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาและดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดา พี่น้อง และครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุน เป็นกำลังใจ และประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

รุจิเรข แพทย์คุณ

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	3
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	3
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
	นิยามปฏิบัติการ.....	5
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	ความหมายของทัศนคติ.....	7
	ความหมายของทัศนคติในการมีคู่ครอง.....	8
	กรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการมีคู่ครอง.....	10
	แนวคิดเกี่ยวกับการสมรสและองค์ประกอบของการสมรส.....	15
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เพศ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง.....	20
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อายุ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง.....	21
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ระดับการศึกษา กับทัศนคติในการมีคู่ครอง.....	23
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อายุงาน กับทัศนคติในการมีคู่ครอง.....	24
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ รายได้ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง.....	24
	ความหมายของสถาบันครอบครัว.....	25
	ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว.....	29 ✓
	แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธในครอบครัว.....	31 ✓
	องค์ประกอบที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว.....	33 —
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างพ่อกับแม่ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง.....	39
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่กับลูก กับทัศนคติในการมีคู่ครอง.....	40
	สมมติฐานในการวิจัย.....	43
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า..... 45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	45
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	45
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 49
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ..... 56
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	56
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	56
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	57
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
อภิปรายผล.....	59
ข้อเสนอแนะ.....	62
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก ก.....	71
ภาคผนวก ข.....	82
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	86

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงจำนวนและร้อยละโดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก.....	51
2	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงาน โดยจำแนกตามตัวแปรเพศชาย และเพศหญิง.....	52
3	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงาน มีอายุน้อยและพนักงานที่มีอายุมาก.....	52
4	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงาน ที่มีระดับการศึกษาปานกลางและที่มีระดับการศึกษาสูง.....	53
5	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงาน ที่มีอายุงานน้อยและพนักงานที่มีอายุงานมาก.....	53
6	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงาน ที่มีรายได้น้อยและพนักงานที่มีรายได้มาก.....	53
7	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครอง ของพนักงานที่พ่อกับแม่ มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี และพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี.....	54
8	แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครอง ของพนักงานมีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกดี และพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกไม่ดี.....	54
9	ผลการวิเคราะห์ตัวทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสฯ จำกัด โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ ใช้ตัวแปรเป็นขั้นๆ และใช้ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้.....	55

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเราถือว่าครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกของมนุษย์ในแต่ละสังคม วัฏจักรชีวิตครอบครัวมนุษย์นั้นจะเริ่มจากขั้นแรกคือ การเข้าสู่ชีวิตครอบครัว ซึ่งหมายถึง การแต่งงาน (Marriage) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสำคัญทางสังคมที่มาก่อนการรวมเป็นครอบครัว ได้แก่ การมีคู่ครอง (Mate Selection)

ในสังคมต่าง ๆ การมีคู่ครองเป็นกระบวนการในการกำจัดคนเพื่อเลือกทั้งหลายออก โดยเริ่มพิจารณาแต่เฉพาะคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน คนที่มีคุณสมบัติคล้ายกันและคนที่มีบุคลิกภาพที่ผู้เลือกต้องการ และสิ่งที่สำคัญในการตัดสินใจมีคู่ครองขั้นสุดท้ายคือ ความรัก โดยผู้เลือกนั้นรักบุคคลที่ต้องการเพียงคนเดียวและผู้นั้นก็รักตอบ ขบวนการเลือกคู่ก็สิ้นสุด (นวลละอ อสุภาผล. 2523 : 56 – 57) และจะมีผลกระทบไปถึงระบบสังคมเป็นส่วนรวม เพราะในฐานะที่ปัจเจกบุคคลเป็นสมาชิกของสังคม เมื่อตัดสินใจมีใครเป็นคู่ครอง จะครอบคลุมไปถึงการรวมบุคคลเข้าร่วมเครือญาติ ร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มสังคมที่ตนอยู่ ดังนั้น นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาจึงให้ความสนใจศึกษาและอธิบายสาเหตุที่ทำให้คนเลือกแต่งงานกับคู่ครองของตน ทฤษฎีของนักสังคมวิทยานั้นเห็นความสำคัญของปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดในการมีคู่ครอง โดยเห็นว่าบุคคลในวัยผู้ใหญ่ส่วนใหญ่แต่งงานกับคนที่อยู่ในกลุ่มหรือสังคมเดียวกับตน ส่วนทฤษฎีที่นักจิตวิทยาเสนอขึ้น นั้นให้เห็นความสำคัญทางกายภาพและคุณลักษณะสำคัญทางจิตวิทยาของปัจเจกบุคคล เพื่อให้สามารถมีคู่ครองได้เหมาะสมกับตนและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ดังนั้น การมีคู่ครองจึงมีความสำคัญต่อการสร้างชีวิตครอบครัวในอนาคตเป็นอย่างมาก เพราะคู่ครองที่ดี มีคุณสมบัติเหมาะสม จะเป็นการวางรากฐานชีวิตครอบครัวที่มั่นคงและมีความสุข บางคนจึงใช้เวลาในการตัดสินใจที่จะมีคู่ครองนานพอสมควรเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลนั้นเหมาะสมกับตนเอง แต่ในบางคนไม่อาจตัดสินใจที่จะมีคู่ครองได้โดยลำพัง มักมีอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคมเข้ามาแทรกแซง ได้แก่ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น แต่ถึงแม้ว่าชีวิตการแต่งงานนั้นจะมีความสุขได้นั้นจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ตัวคู่ที่จะแต่งงานเอง ซึ่งประกอบด้วย ร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา ลักษณะนิสัย พฤติกรรม บุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ได้รับการถ่ายทอด และซึมซับมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมจากการ

อบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัวที่อาจจะแตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน ดังนั้น การตัดสินใจมีคู่ครองจึงขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละคน ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางชีวสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยา

ครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่ใกล้ชิดกับบุคคลมากที่สุด เป็นสิ่งแวดล้อมที่บุคคลเจริญเติบโตและพัฒนาตลอดช่วงการดำเนินชีวิต สิ่งแวดล้อมภายในบ้านเป็นส่วนสำคัญของพัฒนาการทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นอย่างดี พ่อแม่แสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมทั้งในฐานะที่เป็นสามี ภรรยา และพ่อ แม่ของลูก ๆ ดูแลเอาใจใส่ถามทุกข์สุขของกันและกันด้วยความเข้าใจ มีการสัมผัส การอยู่ร่วมกัน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันที่ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างพ่อ แม่ ลูก นอกจากครอบครัวมีหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกให้สามารถอยู่ร่วมในสังคมได้แล้ว ยังเป็นแหล่งที่จะให้ความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคงแก่สมาชิกในครอบครัว และการที่ครอบครัวจะทำหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับบรรยากาศของการอบรมเลี้ยงดูที่แต่ละครอบครัวสร้างขึ้น บุคคลที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีของพ่อ แม่ พี่ น้อง จะเป็นรากฐานสำคัญของสัมพันธภาพนอกบ้าน ดังนั้น ครอบครัวจึงถือเป็นสถาบันแรกที่บุคคลต้องสัมผัสรับรู้การใช้ชีวิต การอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ถ้าบุคคลใดมาจากบ้านที่มีบรรยากาศภายในครอบครัวที่ดี พ่อ แม่มีความรักใคร่กลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันของพ่อกับแม่ และมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันของพ่อ แม่ กับลูก และพ่อ แม่มีความมั่นคงทางอารมณ์ บุคคลนั้นก็จะมีความรู้สึกที่ดีและสามารถปรับตัวได้ดีกับสังคมภายนอกบ้าน ซึ่งกล่าวได้ว่า สัมพันธภาพของพ่อ กับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อ แม่กับลูก จะเป็นแนวทางในการสร้างทัศนคติในการมีคู่ครองของลูกหลานต่อไป และเป็นหนทางที่จะช่วยลดปัญหาสังคมในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่า นอกจากปัจจัยทางชีวสังคมจะมีผลกับทัศนคติในการมีคู่ครองแล้ว ปัจจัยทางจิตวิทยาในด้านสัมพันธภาพภายในครอบครัวของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูกก็มีผลกับทัศนคติในการมีคู่ครองด้วย

ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาทัศนคติในการมีคู่ครองของบุคคลวัยทำงานที่มีสถานภาพโสด เพื่อเป็นข้อมูลว่าบุคคลดังกล่าวมีทัศนคติทางบวกหรือลบในการมีคู่ครองเมื่อวิเคราะห์จากตัวแปรบางประการ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางชีวสังคมตามตัวแปรในแต่ละด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด

2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาตามตัวแปรในแต่ละด้าน คือ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่ กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด

3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางชีวสังคม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยา คือ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่ กับลูกที่สามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ได้แก่ พนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 180 คน ที่มีสถานภาพโสด ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ปัจจัยทางชีวสังคม

3.1.1.1 เพศ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. เพศหญิง
2. เพศชาย

3.1.1.2 อายุ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. อายุน้อย คือ อายุต่ำกว่าอายุเฉลี่ยของกลุ่ม
2. อายุมาก คือ อายุสูงกว่าอายุเฉลี่ยของกลุ่ม

3.1.1.3 ระดับการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มที่มีการศึกษาปานกลาง คือ กลุ่มที่มีการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรี
2. กลุ่มที่มีการศึกษาสูง คือ กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี

3.1.1.4 อายุงาน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

1. อายุงานน้อย คือ กลุ่มที่มีอายุงานต่ำกว่า 10 ปี
2. อายุงานมาก คือ กลุ่มที่มีอายุงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

3.1.1.5 รายได้ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ

1. รายได้น้อย คือ กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท

2. รายได้มาก คือ กลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 10,001 บาท

3.1.2 ปัจจัยทางจิตวิทยา

3.1.2.1 สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ แบ่งเป็น

1. ดี
2. ไม่ดี

3.1.2.2 สัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูก แบ่งเป็น

1. ดี
2. ไม่ดี

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะในการมีคู่ครอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ที่มีสถานภาพโสดซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ทุกแผนกภายในบริษัทไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเฉพาะบุคคลที่เป็นโสดทั้งเพศชายและเพศหญิง

นิยามปฏิบัติการ

1. ทักษะในการมีคู่ครอง หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจเชิงประเมินค่าว่า การมีคู่ครองเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ หรือการมีคู่ครองเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่มีประโยชน์ และความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจต่อการมีคู่ครอง รวมทั้งการมีความพร้อมทางจิตใจ การวางแผนล่วงหน้าในการมีคู่ครอง

ตัวแปรนี้วัดโดยแบบวัดทัศนคติในการมีคู่ครอง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยคประกอบด้วย มาตรฐานประเมินค่า 5 หน่วย จาก “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” มีจำนวน 30 ข้อ คะแนนจึงมีพิสัยระหว่าง 30 – 150 คะแนน ผู้ที่ตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ในข้อที่แสดงถึงทัศนคติทางบวกจะได้คะแนนสูง ส่วนผู้ที่ตอบ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ในข้อที่แสดงถึงทัศนคติทางลบจะได้คะแนนต่ำ

ในการนี้แบ่งผู้ตอบออกเป็น 2 ประเภท คือ ผู้ที่มีทัศนคติในการมีคู่ครองที่ดี กับผู้ที่มีทัศนคติในการมีคู่ครองที่ไม่ดี ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ คือ ผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม จัดว่าเป็นผู้ที่มีทัศนคติในการมีคู่ครองที่ดี ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม จัดว่าเป็นผู้ที่มีทัศนคติในการมีคู่ครองที่ไม่ดี

2. สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ หมายถึง การรับรู้ของลูกที่มีต่อสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ ว่ามีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน การปรับตัวเข้าหากัน ความร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความรับผิดชอบและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

ตัวแปรนี้วัดโดยแบบวัดการรับรู้สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ประกอบด้วย มาตรฐานประเมินค่า 5 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 30 ข้อ คะแนนจึงมีพิสัยระหว่าง 30 – 150 คะแนน ผู้ที่ตอบ “จริงที่สุด” ในข้อที่แสดงถึงทัศนคติทางบวกจะได้คะแนนสูง ส่วนผู้ที่ตอบ “จริงที่สุด” ในข้อที่แสดงถึงทัศนคติทางลบจะได้คะแนนต่ำ

ในกรณีแบ่งผู้ตอบเป็น 2 ประเภท คือ ผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดี กับผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดี ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ คือ ผู้ที่ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม จัดว่าเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดี ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม จัดว่าเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดี

3. สัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน ความรักใคร่ผูกพันระหว่างพ่อ แม่ กับลูก ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการใช้เวลาร่วมกันภายในครอบครัวและนอกครอบครัว การรู้จักบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคน

ตัวแปรนี้วัดโดยแบบวัดสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ประกอบด้วย มาตรฐานประเมินค่า 5 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีจำนวน 30 ข้อ คะแนนจึงมีพิสัยระหว่าง 30 – 150 คะแนน ผู้ที่ตอบ “จริงที่สุด” ในข้อที่แสดงถึงทัศนคติทางบวกจะได้คะแนนสูง ส่วนผู้ที่ตอบ “จริงที่สุด” ในข้อที่แสดงถึงทัศนคติทางลบจะได้คะแนนต่ำ

ในกรณีแบ่งผู้ตอบเป็น 2 ประเภท คือ ผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดี กับผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดี ใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มเป็นเกณฑ์ คือ ที่ได้คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม จัดว่าเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ดี ส่วนผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม จัดว่าเป็นผู้ที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ มีดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ
 - 1.1 ความหมายของทัศนคติ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 2.1.1 ความหมายของทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 2.1.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการมีคู่ครอง
 - 2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสมรสและองค์ประกอบของการสมรส
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางชีวสังคม กับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เพศ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อายุ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ระดับการศึกษา กับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 2.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อายุงาน กับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 2.2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ รายได้ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว
 - 3.1 ความหมายของสถาบันครอบครัว
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.1.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.1.2 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว
 - 4.1.4 ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว
 - 4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว กับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 4.2.1 สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง
 - 4.2.2 สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก กับทัศนคติในการมีคู่ครอง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ

1.1 ความหมายของทัศนคติ

เชดส์กี้ โฆวาสินธุ์ (2520 : 28) กล่าวว่า ทัศนคติ เป็นความรู้สึกส่วนบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ เป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ๆ ไปในทางใดทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรมให้รู้ระเบียบวิธีของสังคม (socialization) ซึ่งทัศนคตินี้จะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นชัดเจนในกรณีสิ่งเร้านั้นเป็นสิ่งเร้าทางสังคม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 3) ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่า “เป็นความรู้สึกที่แสดงออกอย่างมั่นคงต่อบุคคลหรือสถานการณ์ ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดี ชัดแจ้งหรือเป็นกลางก็ได้ ซึ่งเป็นผลของการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะที่ดีหรือเลวของบุคคลหรือสถานการณ์นั้น ๆ”

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 146) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกภายในของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งอันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น และความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรม หรือแนวโน้มของการตอบสนองต่อสิ่งนั้นในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นทางสนับสนุนหรือโต้แย้งคัดค้านก็ได้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2531 : 193) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งอาจจะไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้

วัฒนา ศรีสัตย์วาจา (2534 : 25) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถหยั่งได้จากการกระทำ

จุฑานาท ผดุงเจริญ (2543 : 12) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบที่บุคคลแสดงออกเป็นเครื่องที่ชี้ให้เห็น และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ทั้งสิ้น พฤติกรรมของบุคคลจึงอาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับเพิ่มขึ้น

อัลพอร์ท (เสาวภา เอกอดิศักดิ์. 2540 : 47 ; อ้างอิงจาก Gordon Allport. 1985) ทัศนคติ คือ ความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่เราได้รับ ซึ่งมีทั้งความรู้สึกในทางบวก (Positive Attitude) คือ ความพอใจ เห็นด้วย ชอบ และความรู้สึกในทางลบ (Negative Attitude) คือ ความไม่พอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย ทัศนคติเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพอันประกอบด้วย ความรู้ ความเข้าใจ และอารมณ์

จากความหมายของทัศนคติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทัศนคติเป็นนามธรรมที่ส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดของบุคคล มีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่แตกต่างกันทั้งทางบวกและทางลบ ผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของทัศนคติว่า ทัศนคติ หมายถึง ท่าที ความรู้สึก ความคิด

เห็นที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ภายหลังที่คนเราได้รับประสบการณ์ในสิ่งนั้นเรื่องนั้นมาแล้วอาจมากหรือน้อยก็ได้ และทัศนคติแสดงออกได้ทางพฤติกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็นลักษณะใหญ่ ๆ คือ แสดงออกในลักษณะพึงพอใจหรือเห็นด้วย เห็นชอบ ถ้าคนเรามีทัศนคติแบบนี้ต่อสิ่งใดแล้ว ก็จะทำให้คนอยากปฏิบัติ อยากได้ อยากเข้าใกล้สิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทัศนคติเชิงบวก ทัศนคติอีกชนิดหนึ่ง คือ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย ถ้าคนเรามีทัศนคติแบบนี้ต่อสิ่งใดย่างหนึ่งอย่างใด ก็จะทำให้คนเกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งขัดแย้งอยากหนีให้ห่างจากสิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทัศนคติเชิงลบ

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง

2.1.1 ความหมายของทัศนคติในการมีคู่ครอง

การมีคู่ครองเป็นกระบวนการทางสังคม (social process) ในหลาย ๆ วัฒนธรรมได้ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เป็นกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญที่สุดของชีวิต โดยเริ่มต้นจากการที่หนุ่มสาวมาปฏิสัมพันธ์กันและฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ใช้รูปแบบวิธีการเกี้ยวพาราสี (courtship) ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นในหลาย ๆ ลักษณะที่จะนำพาให้หนุ่มสาวนั้นมาชอบพอกันโดยมีความรักเป็นพื้นฐานในการมีคู่ นำไปสู่การหมั้น (engagement) และการแต่งงาน (Marriage) ตามลำดับ ในด้านพิธีการสมรสนั้นสังคมไทยอาจจะมีพิธีการมาก เนื่องจากข้อผูกพันทางประเพณีและวัฒนธรรม อาจจะเริ่มด้วยการนำเอาวันเดือนปีเกิดของคู่สมรสมาตรวจดวงชะตาว่าเหมาะสมกันหรือไม่ ต่อไปก็จะหาวันมงคลเพื่อประกอบพิธีสมรส ซึ่งเรื่องนี้ผู้หลักผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายมักจะถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องรู้ และยังมีประเพณีอีกอย่างหนึ่งนอกเหนือจากที่กล่าวแล้ว คือ สินสอดทองหมั้น ซึ่งตามประเพณีฝ่ายชายจะต้องจัดให้ตามที่ฝ่ายหญิงเรียกร้อง อาจจะเป็น เงิน ทอง เพชร พลอย และสิ่งของอื่น ๆ ตามที่เหมาะสม การจัดพิธีสมรสในเมืองไทยถือเป็นเรื่องสำคัญมาก และถ้าจะให้การสมรสถูกต้องตามกฎหมาย จะต้องมีการจดทะเบียนสมรส ซึ่งถือเป็นกระบวนการสุดท้ายของการสมรส นักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะต่าง ๆ ของทัศนคติการมีคู่ครองทั้งในแง่ของความหมาย และกระบวนการที่อยู่ในข่ายของการศึกษาดังต่อไปนี้

เกษม อุทยานิน (2506 : 150) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองเป็นขั้นตอนที่สำคัญอันดับแรกก่อนการสมรส การเลือกคู่ครองยังถือเป็นหน้าที่อันหนึ่งของบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ผู้ปกครองของคนหนุ่มสาวที่มีวัยสมควรในการเสาะหาคู่แก่บุตรธิดา การเลือกคู่ครองในอดีตเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้ใหญ่ ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นอนุญาตหรือไม่อนุญาต อย่างไรก็ตามผู้ใหญ่มิมีภาระในการพยายามจะควบคุมหรือบงการชีวิตบุตรธิดาในเรื่องการสมรสอยู่ตลอดมา

ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2519 : 125) กล่าวว่า หนุ่มสาวเมื่อถึงวัยอันสมควรและมีความพร้อมบางประการแล้ว ก็ย่อมคิดถึงการมีครอบครัวต่อไป หนุ่มสาวทั้งหลายจึงคบหาสมาคมกับเพื่อนต่างเพศ ความมุ่งหมายของการคบเพื่อนต่างเพศอาจมีหลายประการ แต่ความมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่ง ก็คือ การเลือกคู่ครอง

รัชนิกร เศรษฐธู (2519 : 7) กล่าวว่า การเลือกคู่ครอง หมายถึง การที่หนุ่มสาวตัดสินใจเลือกบุคคลที่ตนพอใจมากที่สุดมาเป็นคู่สมรสเพื่อสร้างครอบครัวใหม่ของตนขึ้น

เทียบ เกริกมธุกร (2520 : 22) กล่าวไว้ว่า ชีวิตสมรสจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับการเลือกคู่ครองที่มีความเหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ เช่น ความเป็นผู้มีวุฒิภาวะ การรู้จักให้และรู้จักรับ การร่วมมือออมชอมมีความเข้าใจในบุคลิกลักษณะของกันและกัน มีความเห็นสอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ สามารถรับฟังความคิดเห็นและแสดงความคิดเห็นต่อกันได้อย่างเสรี ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นเครื่องช่วยนำทางไปสู่การมีชีวิตสมรสที่ราบรื่น

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2520 : 220 และ 234) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองหรือผู้ที่มาร่วมชีวิตเพื่อการสมรสนั้น ถือเป็นงานพัฒนาการที่สำคัญอย่างหนึ่งตั้งแต่วัยรุ่นตอนปลายจนถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น การเลือกคู่ครองจึงถือได้ว่า เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของชีวิต เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะพิจารณาคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะได้รับเลือกให้เป็นคู่ครอง

วารุณี บิณฑสันต์ (2521 : 58) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการปฏิสังสรรค์ที่เริ่มต้นด้วยการมีเพื่อนต่างเพศหลาย ๆ คน และคบหาสมาคมกันเป็นหมู่คณะและในที่สุดอาจมาถึงการสนใจเพื่อนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ

อนุลักษณ์ นิติรัช (2525 : 9) กล่าวว่า ความคิดเห็นในการเลือกคู่ครองนั้น จะเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นยึดถือประจำใจที่จะช่วยตัดสินใจเลือก โดยขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อมของสังคมด้วย และถึงแม้ว่าความคิดเห็นในการเลือกคู่ครองจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคม แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าความถี่ของการเลือกคู่ครองจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคม ยึดถือปฏิบัติ ตาม การเลือกคู่ครองจึงต้องอาศัยการเรียนรู้ปัญหา และข้อผิดพลาดจากการเลือกคู่และการสมรสของบุคคลที่ผ่านชีวิตสมรสมาแล้วในอดีต

กมลลา แสงสีทอง (2526 : 26) กล่าวว่า การเลือกคู่ครอง เป็นกระบวนการสำคัญอันหนึ่งก่อนที่จะเข้าสู่การแต่งงานและชีวิตครอบครัวสืบต่อไป

ภัสสร ลีमानนท์ (2529 : 1) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการทางสังคมที่มา ก่อนการรวมเป็นครอบครัว

เบลล์ (ทวีรัสมิ์ ธนาคม. 2524 : 103 ; อ้างอิงจาก Bell : 1971) กล่าวว่า การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการเลือกคู่ครองที่จะแต่งงาน โดยเริ่มพิจารณาแต่เฉพาะคนในกลุ่มเดียวกัน (endogamy) คนที่มีคุณสมบัติคล้ายกัน (homogamy) และคนที่มีบุคลิกที่ผู้เลือกต้องการ (personality need)

สรุปได้ว่า ความหมายของทัศนคติการมีคู่ครองที่อยู่ในข่ายของการศึกษานี้ เป็นกระบวนการทางสังคมที่ปัจเจกบุคคลได้ตัดสินใจเลือกบุคคล โดยใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมกับตนมากที่สุดเพื่อที่จะเลือกบุคคลนั้นมาเป็นคู่สมรส ในบรรดาทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกคู่หรือการมีคู่ครองสมัยปัจจุบันที่ได้รับความนิยมมากที่สุดก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่า Romantic Doctrine (เป็นการดึงดูดในระหว่างหญิงและชาย) โดยมีพื้นฐานมาจากความรักใคร่ หรือบางทีเรียกว่า soul mate (Burgess และ Locke, 1953 : 362) แนวคิดนี้มีในความหมายว่า ในบรรดาจำนวนคนเป็นล้านๆ คนในโลกนี้นั้น มีคนสองคนที่มีชะตาชีวิตกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะเป็นคู่ครองกันอย่างมีความสุข ส่วนอีกแนวความคิดหนึ่งที่ได้รับการนิยมน้อยกว่าอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกันในสังคมตะวันตก ก็คือ พระผู้เป็นเจ้าได้ทรงเทวบัญชาให้หญิงชายคู่หนึ่งคู่นี้ได้เป็นคู่ครองกัน นอกจากนั้นก็ยังมีแนวทางอธิบายอื่น ๆ อีกว่า โชคชะตาของมนุษย์เป็นเครื่องกำหนดการอยู่เป็นคู่ครองกัน หรือการที่คนเราประสบโชคดีหรือโชคร้ายในการมีคู่อย่างไร หรือไม่ได้เป็นไปตามชะตากรรม

ลักษณะการอธิบายที่ไม่ได้ใช้หลักวิทยาศาสตร์ แต่ได้รับความนิยมดังที่กล่าวมานั้นช่วยให้เราเข้าใจว่า ทำไมมีคนจำนวนไม่น้อยไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องไปค้นหาคำอธิบายในเชิงวิทยาศาสตร์ว่า ทำไมคนเราจึงรักกัน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ความรักและการสมรสเป็นพฤติกรรมที่เหมือนกับพฤติกรรมอื่นๆ ทั้งหลายในแง่ที่ว่า เป็นปรากฏการณ์ที่สังเกตการณ์และศึกษาได้อย่างเป็นระเบียบแบบแผน การศึกษาหรือวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับการมีคู่ครองที่ได้กระทำกันมาแล้ว และที่กระทำกันในปัจจุบันได้ชี้แนะให้เห็นปัจจัยสำคัญ 5 อย่าง ที่เป็นตัวกำหนดอย่างสำคัญว่า ใครจะแต่งงานกับใคร ปัจจัยดังกล่าวนี้คือ ความคล้ายคลึง (homogamy), ความใกล้ชิด (propinquity), คู่สมรสในอุดมคติ (ideal mate), แบบภาพพจน์ของบิดา-มารดา (parental image), การชดเชยสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์ (complementary need) และยังมีปัจจัยอีกตัวหนึ่งที่ใช้ในการศึกษาแต่ไม่สู้จะเป็นที่นิยมนักเท่าใดนัก ปัจจัยนั้นก็คือ ค่านิยม ซึ่งเหมือนกับทัศนคติในแง่ที่มันเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถสังเกตได้จากการกระทำ

2.1.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการมีคู่ครอง

หนังสือครอบครัวสัมพันธ์ (2518 : 99) ได้สรุปทฤษฎีการเลือกคู่ครอง โดยพิจารณาใน 2 ด้าน คือ ด้านจิตวิทยา และด้านสังคมวิทยา

1. ด้านสังคมวิทยา กล่าวว่า คนเลือกคู่ครองโดยมีปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนด
2. ด้านจิตวิทยา กล่าวว่า มีเหตุผลส่วนตัว และอารมณ์ของผู้เลือกคู่ครองเป็นหลัก

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีคู่ครอง มีดังนี้

1. ทฤษฎีความคล้ายคลึง (Homogamy Theory) การเลือกคู่ครองนั้น บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกผู้ที่มีความคล้ายคลึงกันกับตนเองหรือมีความเหมือนกันในลักษณะต่าง ๆ โดยแบ่งออกเป็น ความคล้ายคลึงเกี่ยวกับบุคคล (Personal Homogamy) และความคล้ายคลึงเกี่ยวกับสังคม (Social Homogamy)

ความคล้ายคลึงเกี่ยวกับบุคคล แบ่งออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่

1. ความคล้ายคลึงทางกายภาพ (Physical Traits) ได้แก่ ส่วนสูง น้ำหนัก ความงามทางกายและสุขภาพ ตัวอย่างเช่น ชายและหญิงที่มีความสูงใกล้เคียงกันมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกันมากกว่าคู่ที่มีความสูงแตกต่างกันมาก

2. ความคล้ายคลึงทางสติปัญญา (Intellectual Ability) ปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มที่เลือกคู่สมรสที่มีระดับการศึกษาเท่าเทียมกับตน การศึกษาที่มีพื้นฐานบนคะแนนการทดสอบเชาว์ปัญญาได้แสดงแนวโน้มที่คล้ายคลึงกันกับความคล้ายคลึงทางเชาว์ปัญญา

3. ความคล้ายคลึงทางทัศนคติ (Attitudes) เป็นลักษณะความคล้ายคลึงระหว่างคู่สมรสที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ เช่น ศาสนา เศรษฐกิจ ความคิดในเรื่องการแต่งงาน เด็ก การมีส่วนร่วมในสังคม เป็นต้น

4. ความคล้ายคลึงทางบุคลิกภาพและอารมณ์ (Temperament and Personality Characteristics) ชีวิตสมรสที่ราบรื่นมีความสุขเกิดจากบุคลิกภาพที่กลมกลืนกันได้

2. ทฤษฎีความใกล้ชิด (Propinquity Theory) การเลือกคู่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางด้านความใกล้ชิด เป็นการศึกษาด้านสังคมวิทยาที่พิจารณาพฤติกรรมครอบครัวโดยนักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของความใกล้ชิด (propinquity) แตกต่างกันไป ดังนี้

ความใกล้ชิดทางถิ่นที่อยู่อาศัย (residential propinquity) หมายถึง การมีบ้านใกล้เคียงกัน คือ ที่อยู่อาศัยใกล้เคียงกัน การที่บ้านใกล้เคียงกันทำให้มีโอกาสพบกันบ่อยครั้ง

ความใกล้ชิดที่เป็นลักษณะความคล้ายคลึง (homogamy) หมายถึง ลักษณะที่มีความคล้ายคลึงกันทางเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางการศึกษา ซึ่งมีใช้มีความใกล้ชิดกันในเรื่องที่อยู่อาศัย

ความใกล้ชิดในแง่ของกลุ่มเดียวกัน (endogamy) คือ ความใกล้ชิดกันในฐานะของกลุ่มเผ่าพันธุ์เดียวกัน โดยเลือกคู่ครองอยู่เฉพาะกลุ่มเผ่าพันธุ์เดียวกันเท่านั้น

ความใกล้ชิดกันในเรื่องการทำงาน (occupational) จะเป็นไปในลักษณะที่มีที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ทำให้หนุ่มสาวมีโอกาสพบปะชอบพอกัน และเลือกคู่ครองจากผู้ที่ทำงานอยู่ในสถานที่ใกล้เคียงกันกับตนมากกว่าผู้ที่ทำงานห่างไกล และไม่มีโอกาสพบกันเลย (อ้างอิงจาก กมลลา แสงสีทอง, 2526 : 32)

ทฤษฎีความใกล้ชิดสันนิษฐานว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกับคนที่อยู่ใกล้ชิดกับเขาคือ เป็นเพื่อนเล่นกับเขา คนที่ไปโรงเรียนด้วยกัน และคนที่ทำงานร่วมกัน ทฤษฎีนี้ยืนยันว่าการที่บุคคล 2 คน มีโอกาสพบปะซึ่งกันและกัน ความใกล้ชิดจะเป็นส่วนให้พวกเขาได้ตกลงรักกัน (fall in love) นำไปสู่การแต่งงานตามลำดับ (Burgess และ Locke, 1953 : 362)

3. ทฤษฎีคู่สมรสในอุดมคติ (Ideal Mate Theory) แนวความคิดทางทฤษฎีคู่สมรสในอุดมคติ เสนอว่าปัจเจกบุคคลที่สร้างภาพพจน์เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของบุคคลผู้ที่ปรารถนาจะได้เป็นคู่ครอง เป็นการแสดงจินตนาการซึ่งวัยรุ่นหรือวัยรุ่นหนุ่มสาวสร้างลักษณะของบุคคลที่เขาต้องการจะแต่งงาน หนุ่มสาวเกือบทุกคนจากการใช้ชีวิตในโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือในยุคแรกจะยึดมั่นภาพในจินตนาการของเขา บางครั้งก็ชัดเจนและจำกัดมากใน “หญิงในความฝัน” หรือ “ชายในความฝัน” ลักษณะที่โรแมนติคนี้พรรณนาโครงสร้างทางกายภาพอย่างชัดเจน และการปรากฏของคู่ครองในอนาคตตามพิจารณาและวาดภาพลักษณะทางกายภาพที่พึงปรารถนา ในลักษณะทางอารมณ์ ลักษณะทางศีลธรรม และลักษณะทางสังคม ซึ่งแนวความคิดเกี่ยวกับคู่ครองในอุดมคติจะอยู่ภายในกรอบของค่านิยมในสังคมนั้น ๆ นั้นเอง

4. ทฤษฎีภาพพจน์ของบิดา – มารดา (Parental Image Theory) กรอบแนวคิดทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกลักษณะของบิดา มารดา โดยเสนอว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะรักเพศตรงข้ามที่มีลักษณะบางอย่างคล้ายกับบิดา มารดา ซึ่งเป็นเพศตรงข้ามกับตนอย่างไม่รู้สึกรังเกียจ Coombs (อ้างอิงจาก รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ : 2544) ได้สรุปเรื่องนี้ว่าในฐานะที่ครอบครัวเป็นตัวแทนการอบรมขัดเกลาทางสังคม บิดา มารดา และเด็ก จึงถือค่านิยมอย่างเดียวกันซึ่งเป็นพื้นฐานของการเลือกบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะและค่านิยมคล้ายบิดา หรือมารดาของตนมาเป็นคู่ครอง

จากทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ (Psychoanalytic Theory) เน้นถึงความสำคัญของกระบวนการกระทำตนตามอย่างบิดามารดาเพศเดียวกับเด็ก โดยกล่าวว่า การที่เด็กถอดแบบบิดามารดานั้นเกิดจากสาเหตุร่วมกันระหว่างความรักกับความกลัว เมื่อเด็กอายุ 3 – 5 ปี ซึ่งเป็นระยะอติปัส (Oedipal Period) เด็กผู้ชายจะรักและต้องการมารดามาก ในขณะที่เดียวกันเขาก็รู้ว่าบิดาก็รักและต้องการมารดามากด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดความริษยาบิดาโดยมองว่าบิดาเป็นคู่แข่งที่สำคัญของเขาและเกิดความวิตกกังวลว่าบิดาจะไม่พอใจและทำโทษด้วยการตัดอวัยวะเพศของตนเอง เด็กผู้ชายจะตระหนักว่าเขาไม่สามารถเอาชนะบิดาได้ จึงเก็บความปรารถนาในตัวมารดาไว้และหันมาลอกเลียนและถอดแบบให้เหมือนบิดามากที่สุดเพื่อให้บิดารัก และในขณะเดียวกันก็ทำให้เขามีคุณสมบัติเหมือนบิดาที่ทำให้มารดาพอใจ ส่วนเด็กผู้หญิงเข้าใจว่ามารดาทำให้ตนเกิดมาไม่สมบูรณ์เพราะทำให้ตนไม่มีอวัยวะเพศเหมือนเด็กผู้ชาย จึงคลายความรักที่มีต่อมารดาและหันมารักบิดาแทน ด้วยความรักที่มีต่อบิดานี้ทำให้เด็กผู้หญิงพยายามที่จะพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นหญิงเพื่อให้บิดาพอใจ ด้วยการถอดแบบมารดาซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของบิดามากที่สุด (อ้างอิง

จาก พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล : 2533) ดังนั้น ชายมีแนวโน้มที่จะแต่งงานกับบุคคลที่เหมือนกับแม่ของเขา และหญิงจะแต่งงานกับบุคคลที่คล้ายบิดาของเธอ

นอกจากนี้ ยังมีตัวแปรบางอย่างซึ่งมีคุณสมบัติภายใต้ข้อจำกัดเหล่านี้คือ ศาสนา เชื้อชาติ สัญชาติ อาชีพ สถานภาพทางการเมือง และการมองโลก ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตระหว่างผู้ปกครองกับเด็กโดยที่ “กระบวนการขัดเกลาทางสังคมของเด็กมีจุดมุ่งหมายที่ทำให้เด็กเลียนแบบผู้ปกครองของเขา ในการประสบความสำเร็จในวัยผู้ใหญ่”

5. ทฤษฎีการชดเชยสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์ (Complementary Need Theory) ซึ่งเป็น “ลักษณะตรงข้ามที่ดึงดูด” (opposite attract) กล่าวคือ บัณฑิตบุคคลจะแสวงหาคู่ครองที่ช่วยประกอบบุคลิกภาพที่เขายังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้น จุดเริ่มต้นของทฤษฎีเกิดจากการสังเกตการณ์ในสังคมอเมริกัน ซึ่งการเลือกคู่ครองมักมีแบบแผนเกิดจากความสมัครใจและความรัก โดยเฉพาะในชนชั้นกลาง การแต่งงานส่วนใหญ่จะแสดงถึงความเหมือนกันทางด้านอายุ เชื้อชาติ ศาสนา ชั้นสังคม ถิ่นที่อยู่อาศัย และสถานภาพสมรส ตัวแปรเหล่านี้จะเป็นปัจจัยกำหนดขอบเขตของผู้ที่อาจได้รับเลือกเป็นคู่ครอง (field of eligibles) หลังจากนั้นบุคคลจะแสวงหาผู้ที่สามารถให้ความพอใจสูงสุดแก่เขาได้ นั่นคือ เขาจะเลือกบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะตรงข้ามกับเขาเพื่อที่จะช่วยเสริมโครงสร้างบุคลิกภาพในส่วนที่เขายังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้น ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีบุคลิกไม่เป็นผู้ผู้นำ เพื่อชดเชยบุคลิกที่ตนไม่มีก็ต้องหาผู้ที่มีบุคลิกเป็นผู้ผู้นำมาเป็นคู่ครอง เช่น คนที่ไม่ช่างพูดชอบคนที่ช่างพูด คนที่ขี้อายชอบคนที่ร่าเริงสนุกสนาน คนที่ชอบใช้อำนาจชอบคนที่อยู่ใต้อำนาจมาเป็นคู่ครอง เป็นต้น นั่นคือ คู่ครองแต่ละฝ่ายต่างก็ดึงดูดซึ่งกันและกัน ดึงดูดในสิ่งที่ตนขาดและอีกฝ่ายมีอยู่

อนุลักษณ์ นิติรัช (2525 : 10 – 13 ; อ้างอิงจาก สมาคมทศเศรษฐศาสตร์. 2518 : 105, 106, 111 และ 112) ยังได้รวบรวมแนวทางหรือเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกคู่ครองจากผู้ที่ได้วางเกณฑ์หรือแนวทางเอาไว้ หลายประการ พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การพิจารณาระดับการศึกษา ความผาสุกในชีวิตสมรสมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของคู่สมรส คู่สมรสที่มีระดับการศึกษาสูง มักจะมีความผาสุกในชีวิตมากกว่าคู่สมรสที่มีระดับการศึกษาต่ำ อาจจะเป็นเพราะว่าการศึกษานั้นจะนำไปสู่อาชีพที่ดี ซึ่งจะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมั่นคงยิ่งขึ้น นอกจากนั้น การได้รับการศึกษาหมายถึง การมีความรู้ ประสบการณ์ ช่วยให้มีความรู้ทางอารมณ์ดีขึ้น มีทัศนคติในการดำรงชีวิตที่ดี สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้มีการปรับตัวเข้าหากันดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ชายและหญิงมักมีความโน้มเอียงที่จะเลือกคู่ครองที่มีระดับการศึกษาใกล้เคียงหรือคล้ายกัน เพราะจะช่วยให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จมากกว่า

2. การพิจารณาระดับเศรษฐกิจ ผู้ที่คิดจะแต่งงานจำนวนไม่น้อยมักจะพิจารณาฐานะและความเป็นอยู่ของครอบครัวเป็นสำคัญ คู่สมรสที่มาจากครอบครัวที่มีเศรษฐกิจแตกต่างกันย่อมมี

เกณฑ์ในการใช้จ่ายผิดกัน คู่สมรสจึงควรทำความเข้าใจและตกลงกันก่อนว่าจะใช้จ่ายอย่างไร เพื่อความสุขในชีวิตสมรส คู่สมรสที่มีเศรษฐกิจแตกต่างกันมาก อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากในการอยู่ร่วมกัน

3. การพิจารณารูปร่างหน้าตา จากการสัมภาษณ์คู่สมรสซึ่งมีอาชีพและฐานะต่างกันว่าใช้เกณฑ์อะไรในการเลือกคู่ครอง ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกเกณฑ์รูปร่างหน้าตาดีเป็นอันดับแรก การเลือกคู่ครองโดยดูรูปร่างหน้าตานี้ มีข้อควรสังเกตว่าความงามของคนหนึ่งๆ ไม่จำเป็นต้องเป็นความงามที่สังคมทั่วไปยอมรับ แต่เป็นความงามที่ผู้เลือกนิยมชมชอบเองซึ่งอาจจะแตกต่างกับความคิดเห็นของบุคคลอื่นก็ได้

4. การพิจารณาความประพฤติและนิสัย โดยทั่วไปนิสัยนั้นจะติดตัวมาตั้งแต่เด็กและมักจะเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดไป บางคนอาจปรับปรุงให้ดีขึ้นได้แต่ต้องใช้ความพยายามเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม คู่สมรสไม่ควรเสี่ยงว่า ภายหลังการสมรสแล้วคู่สมรสจะเปลี่ยนแปลงนิสัยได้ เพราะความประพฤติที่ปฏิบัติจนเคยชินนั้นเปลี่ยนแปลงยากที่สุด นิสัยที่แท้จริงที่ปกปิดได้จะปรากฏออกมามากขึ้นภายหลังการสมรส ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิตสมรส

5. การพิจารณาบุคลิกภาพ ชีวิตสมรสที่ราบรื่นมีความสุขเกิดจากบุคลิกภาพที่กลมกลืนกันได้ ในการพิจารณาบุคลิกภาพนี้ วุฒิภาวะเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะจะทำให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

6. การพิจารณาความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน สำหรับความรักที่จะนำความสุขมาสู่ชีวิตสมรสนั้น คือ ความห่วงใยความผูกพันในสวัสดิภาพของกันและกัน การตัดสินใจเลือกคู่ครองจะมีความรักความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ถ้าสมรสกันโดยปราศจากความรัก มักขาดการให้อภัยซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะบทบาทของสตรีเปลี่ยนเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ช่วยเหลือตัวเองได้ ความอดทนต่อชีวิตสมรสน้อยลง ฉะนั้นถ้าไม่มีความรักซึ่งกันและกัน เวลาเกิดปัญหาจะขาดเครื่องยึดเหนี่ยวทำให้ชีวิตสมรสสิ้นสุดลงได้

7. การพิจารณาสุขภาพทางกายและทางจิต การมีร่างกายแข็งแรงอุดมสมบูรณ์ มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดีนั้น ควรเป็นเกณฑ์อย่างหนึ่งในการที่จะเลือกคู่ครอง เพราะชีวิตครอบครัวจะต้องเผชิญกับความรับผิดชอบต่างๆ มากมาย คนที่มีร่างกายแข็งแรงมีอารมณ์มั่นคง มีสุขภาพจิตที่ดีจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี ย่อมทำให้ชีวิตสมรสราบรื่นเป็นสุข

8. การพิจารณาศาสนา เชื้อชาติ และสัญชาติ คนส่วนใหญ่จะนิยมเลือกคนที่มีศาสนา เชื้อชาติ และสัญชาติเดียวกับตน เพราะเป็นการง่ายในการที่จะปรับตัวเข้าหากัน

9. การพิจารณาวัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี คนส่วนใหญ่จะนิยมที่จะเลือกคู่ครองที่มีวัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายคลึงกับตน เพราะสามารถปรับตัวเข้าหากันง่ายขึ้น

10. การพิจารณารสนิยมและความสนใจ รสนิยมหรือความชอบมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความสนใจ การเลือกคู่ครองที่มีรสนิยมและความสนใจตรงกันจะเป็นรากฐานอันมั่นคง ที่จะช่วยให้ชีวิตสมรสมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสมรส

ปัจจัยก่อนการสมรสของคู่สมรส

ปัจจัยก่อนการสมรสของคู่สมรสที่มีผลต่อการที่คู่สมรสจะมีคุณภาพชีวิตสมรส มีหลายประการ ได้แก่ ความคล้ายคลึงกันระหว่างคู่สมรส คุณลักษณะของคู่สมรส แบบอย่างจากบิดามารดาของทั้งสองฝ่าย การสนับสนุนจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อคู่สมรส (บุคคลนัยสำคัญ) และปัจจัยที่เป็นตัวแปรอิสระอื่น ๆ ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมามีรายละเอียด ดังนี้ (อ้างอิงจาก ฉันทนา วุฒิไกรจรัส. 2544 : 7 – 8)

1. ความคล้ายคลึงกัน

คู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านชีวสังคม อายุ ระดับการศึกษา สติปัญญา ด้านเศรษฐกิจรวมไปถึงเชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางสังคม อาชีพมากเท่าใด คุณภาพของชีวิตสมรสจะดีมากขึ้น เนื่องจากความคล้ายคลึงกัน ย่อมทำให้บุคคลทั้งสองมีความคิดไม่แตกต่างกัน เมื่อมาอยู่ร่วมกันก็ย่อมมีความราบรื่นและมีโอกาสมีความสุขได้มาก

2. คุณลักษณะของคู่สมรสก่อนการสมรส

คุณลักษณะของคู่สมรสก่อนการสมรสที่จะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตสมรสหลายประการ ได้แก่ มีการศึกษาพอเพียง มีอายุเหมาะสมเมื่อแรกสมรส มีชนชั้นทางสังคมที่ดีในระดับใกล้เคียงกันก่อนการสมรส การคุ้นเคยกันก่อนการสมรส มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ มีการมองตนในแง่ดีและมีวุฒิภาวะ คุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ หากหญิงชายมีในระดับดีมาก่อนการสมรส ย่อมจะยังผลให้คู่สมรสมีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี

3. แบบอย่างจากบิดามารดาของคู่สมรส

แบบอย่างจากบิดามารดาของคู่สมรส หมายถึง การที่คู่สมรสได้สัมผัสกับคุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดา และมีความประทับใจในบทบาทของพ่อและแม่ที่ตนได้เห็นมา บทบาทที่ฝ่ายชายควรได้เห็น คือ การที่พ่อของตนมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นผู้นำ หรือฝ่ายหญิงได้เห็นความรับผิดชอบในการดูแลครอบครัว เข้มแข็ง เป็นกำลังใจให้แก่หัวหน้าครอบครัว ได้เห็นความรักใคร่ ผูกพัน อดทน ประนีประนอมกันระหว่างการใช้ชีวิตร่วมกัน ได้เห็นการร่วมมือกันแก้ไข ปัญหาของครอบครัว เป็นต้น การที่ทั้งชายหญิงได้เห็นบทบาทที่เหมาะสมที่พ่อแม่ของตนกระทำต่อ

หน้าที่ในครอบครัว ทั้งคู่ย่อมจะยึดมาเป็นแบบอย่าง ทั้งในการคัดเลือกคนที่เหมาะสมมาเป็นคู่ชีวิต และการที่ตนจะได้ทำบทบาทหน้าที่นั้น ๆ เมื่อถึงเวลาที่ตนมีชีวิตสมรส

4. การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ

การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ หมายถึง การที่คู่สมรสได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากพ่อแม่ของแต่ละฝ่ายรวมไปถึงเครือญาติ หรือแม้แต่เพื่อนฝูง คนใกล้ชิดคนอื่น ๆ การที่บุคคลจะตัดสินใจเลือกใครสักคนมาเป็นคู่ครอง หากมีเสียงคัดค้านจากครอบครัว หรือส่วนใหญ่แสดงความไม่เห็นด้วย บุคคลนั้นย่อมเกิดความไม่แน่ใจ และหากตัดสินใจเลือกบุคคลดังกล่าวมาเป็นคู่ครอง และพบว่ามีปัญหาภายหลัง อาจทำให้โทษตนเองที่ไม่ฟังความคิดเห็นจากครอบครัว หรือคู่สมรสสามารถครองคู่อยู่กันไปได้ แต่คนใกล้ชิดกลับห่างเหิน หรือแสดงการไม่ยอมรับ คู่สมรสอาจเกิดความเครียด นำมาสู่ปัญหาการปรับตัวตามมาได้เช่นกัน

อาจกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยก่อนการสมรสของคู่สมรสนั้น มีผลต่อคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรส แต่ก็มิได้หมายความว่า ปัจจัยดังกล่าวจะทำให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จ เพราะการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสได้นั้นย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่างของทั้งสองฝ่ายด้วย

ตำราพัฒนาการของครอบครัว (2512 : 58 – 61) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ทำให้คนสมรส ซึ่งข้อพิจารณาที่คนส่วนใหญ่ใช้ตัดสินใจสมรสกันมี ดังนี้

แต่งงานเพื่อความรัก คนส่วนใหญ่เชื่อว่าความรักเป็นสาเหตุให้คนแต่งงาน เมื่อคนสองคนเกิดสนใจในกันและกัน มีความเอ็นดูรักใคร่กัน ความรักนี้ต่างกับความรักที่พ่อแม่มีต่อลูก พี่ต่อน้อง หรือเพื่อนต่อเพื่อน คือ เป็นความรักที่รวมเรื่องเพศ (sex) ไว้ด้วย สังคมสนใจในพฤติกรรมแห่งความรักของคนทั้งสอง การผูกมัดกันอย่างถาวรด้วยการสมรสอาจเกิดขึ้น

ความรักแรกพบ หนุ่มสาวส่วนใหญ่ตั้งข้อกำหนดไว้ในใจแล้วว่าตนต้องการสมรสกับคนอย่างไร ถ้าบังเอิญมีโอกาสได้พบคนซึ่งคล้ายคลึงกับคนในอุดมคติ ก็เกิดความสนใจในกัน ดังนั้นความรักแรกพบ คือมีความติดเนื้อต้องใจ และเมื่อคบหากันไปแล้วก็พบว่ามิอะไร ๆ เหมือนกันหลายอย่าง เช่น ความเชื่อ ทศนคติ มาตรฐานทางสังคม รสนิยม ความสนใจร่วมทำให้เขาคบหากันต่อไปได้ ในที่สุดความรักและการแต่งงานที่มีความสุขก็ตามมา

ฐานะทางสังคม ในการแต่งงานหลายราย อำนาจสำคัญที่มารื้อให้ผู้หญิงตัดสินใจแต่งงาน คือความปรารถนาที่จะมีฐานะทางสังคมสูงขึ้น สำหรับผู้หญิงวิธีนี้เป็นวิธีสำคัญวิธีหนึ่งที่จะยกฐานะทางสังคม ซึ่งเป็นไปได้เหมือนกันสำหรับผู้ชาย แต่ผู้ชายมีทางเลือกฐานะของตนเองได้มากกว่า ผู้หญิงมักจะคิดถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการแต่งงานมากกว่าผู้ชาย

ฐานะทางเศรษฐกิจ ในชีวิตจริงเมื่อคนจนแต่งงานกับคนรวย ก็กล่าวได้ว่า เพื่อฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมให้ความสำคัญแก่ความมั่งคั่งมาก คนที่แต่งงานแล้วมั่งคั่งขึ้น ก็มีคนเห็นว่าเป็นการแต่งงานที่ดี ถ้าหากพ่อแม่อบรมให้ลูกเห็นเงินเป็นคุณค่าที่สำคัญของชีวิตมากกว่าความรักใคร่

พึงพอใจ ลูกก็จะตัดสินใจเลือกคู่โดยนึกถึงทรัพย์สินสมบัติมากกว่าคุณสมบัติบางประการซึ่งถ้าขาดไปก็จะทำการแต่งงานไม่มีความสุข

ความคาดหวังของสังคม อำนาจของความคาดหวังของสังคมเป็นอำนาจใหญ่อย่างหนึ่งที่ทำให้คนแต่งงาน สังคมของเราตั้งอยู่โดยคาดหวังว่าคนจะแต่งงานและตั้งครอบครัวให้เป็นหลักฐาน คนที่ไม่ทำการสมรสสังคมมักจะมองด้วยความสงสัย ในบางประเทศคนโสดเสียภาษีมากกว่าคนที่แต่งงานจึงทำให้แต่งงานมากขึ้น คนมักจะทึกทักว่าผู้หญิงทุกคนต้องการแต่งงาน และถ้าไม่ได้แต่งงานก็คิดเอาเองว่าเป็นเพราะไม่มีโอกาส หรือถูกกล่าวหาว่าพยายามจะผูกมัดผู้ชายมากเกินไป มีความสามารถมากเกินไป หรือไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชายได้

ผู้ชายอยู่เป็นโสดได้สะดวกกว่าผู้หญิง เพื่อนอาจล้อเลียนบ้าง แต่เขาอาจจะพูดได้ว่าเขามีเสรีภาพมากกว่าเพื่อนของเขาซึ่งแต่งงานแล้ว แต่ก็ไม่พ้นคนสงสัย พบใครก็จะต้องคอยอธิบายว่าทำไมตนจึงอยู่เป็นโสด

ความเปล่าเปลี่ยว หลังจากที่คนออกจากครอบครัวไปอยู่ตามลำพัง หลายคนเริ่มคิดแต่งงานอย่างจริงจัง ไม่มีคนใกล้ชิด มีหลายคนแต่งงานทั้งที่ไม่ได้รัก และไม่ได้แต่งงานเพราะเงินไม่ได้สนใจในรูปร่างหน้าตา แต่งงานเพราะความเหงา ไม่มีเพื่อนที่ใกล้ชิด การแต่งงานเพราะเหตุผลนี้ทำให้ชีวิตสมรสไม่มีความสุข เนื่องจากตัดสินใจแต่งงานเพราะต้องการเพื่อน

การแต่งงานเพื่อหนี หญิงสาวที่มาจากครอบครัวที่ไม่มีความสุข อาจแต่งงานเพื่อเป็นทางออก ถ้าเธอมีความรู้สึกว่ายู่บ้านต้องทำงานหนักเกินไป หรือถูกพ่อแม่เลี้ยงดูเป็นเด็ก หรือมีข้อขัดแย้งกับพ่อแม่เป็นประจำ การแต่งงานจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด

อย่างไรก็ตามคนที่แต่งงานเพื่อหนีจากเหตุอื่นๆ มักจะผิดหวัง เพราะในชีวิตแต่งงานก็ต้องทำงานและต้องมีวินัยควบคุมตนเอง ความไม่พอใจในสิ่งแวดล้อมเดิมก็อาจเนื่องมาจากความผิดที่เกิดจากตัวเอง ดังนั้น ถึงแต่งงานไปก็ไม่อาจช่วยให้เกิดความพอใจในชีวิตได้

องค์ประกอบของการสมรส

ฉันทนา วุฒิไกรจรัส. (2544 : 23 – 25 ; อ้างอิงจาก วาทีต อุดาผาตย์. 2524 : 28 – 42) ได้รวบรวมองค์ประกอบของการสมรสที่คู่สมรสสามารถเลือกปฏิบัติหรือนิยามที่จะปฏิบัติ 9 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การพบปะสมาคมระหว่างชายหญิงหรือการมีนัด

การพบปะสมาคมระหว่างชายหญิงหรือการมีนัด เป็นการปฏิบัติของชายและหญิงที่เริ่มตั้งแต่การสร้างมิตรภาพเป็นครั้งคราวจนถึงสัมพันธ์ภาพที่ถาวร จนนำไปสู่การตัดสินใจที่จะสมรสในที่สุด การปฏิบัติดังกล่าว จะแตกต่างกันตามระบบการสมรสในแต่ละสังคม คือ ชายและหญิงในสังคมที่การสมรสเป็นระบบปิด จะมีโอกาสพบปะสมาคมหรือไปไหนมาไหนด้วยกันน้อยมาก หรือ

เกือบไม่มีเลย ส่วนชายและหญิงในสังคมที่การสมรสเป็นระบบเปิด จะมีโอกาสพบปะสมาคมหรือไปไหนมาไหนด้วยกันมาก จึงเห็นว่าการมีนั้ระหว่างชายและหญิงในสังคมต่าง ๆ แตกต่างกันไป หรือแม้แต่ในสังคมเดียวกันก็จะแตกต่างกัน ถ้าสภาพสังคม วัฒนธรรมและค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป

2. ระยะเวลารู้จักกันก่อนสมรส

คนส่วนใหญ่ถือว่าชายและหญิงที่จะสมรสกัน ยิ่งรู้จักกันนานเท่าใด ชีวิตสมรสยิ่งจะมีความสุขและอยู่ด้วยกันอย่างราบรื่นมากเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ค่านิยมเกี่ยวกับระยะเวลารู้จักกันก่อนสมรสในสังคมต่าง ๆ แตกต่างกันไป เช่น สังคมไทยสมัยก่อน ชายและหญิงมีโอกาสในการรู้จักกันก่อนสมรสน้อยกว่าในปัจจุบัน ซึ่งชายและหญิงมีโอกาสและระยะเวลาในการทำควมรู้จักกันก่อนสมรสมากขึ้น

3. การหมั้นและสินสอด

การหมั้นและสินสอด เป็นการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการสมรสเกือบทุกสังคม แต่แตกต่างกันไปตามค่านิยมที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ การหมั้นเป็นสัญญาระหว่างชายและหญิงสองคนที่ให้ไว้แก่กันและกัน เพื่อเป็นเครื่องผูกพันก่อนการสมรส ในสังคมไทย การหมั้นหรือของหมั้น หมายถึง การมอบสิ่งของ เช่น ทองคำ หรือทรัพย์สินซึ่งฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิง เพื่อแสดงความหมั้นหมายเป็นหลักฐานและเป็นประกันว่าตนจะสมรสกับหญิงนั้น หลังจากการสมรสของหมั้นก็ตกเป็นสินส่วนตัวของฝ่ายหญิง ส่วนสินสอด หมายถึง เงินที่ฝ่ายชายมอบให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิง เป็นการตอบแทนที่หญิงยอมทำการสมรสด้วย ดังนั้นจึงมีผู้เรียก “สินสอด” ว่า “ค่าน้ำนม” ซึ่งหมายถึง ค่าเลี้ยงดูบุตรสาวมาจนเติบโตทำการสมรสได้

4. พิธีสมรส

พิธีสมรสถือว่าเป็นพิธีที่เกี่ยวข้องกับการสมรสในเกือบทุกชาติ แต่จะแตกต่างกันไปตามค่านิยมของแต่ละสังคม การประกอบพิธีสมรสในสังคมต่าง ๆ อาจมีพิธีทางศาสนาเพียงอย่างเดียว บางสังคมถือว่า การสมรสจะสมบูรณ์อย่างแท้จริงต้องมีการจดทะเบียนสมรส

5. อายุแรกสมรส

การที่คนเราจะตัดสินใจสมรสเมื่อใดนั้น ย่อมเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายอย่าง และอายุก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจสมรส อายุแรกสมรสของคนเรากับค่านิยมนั้นมีความเกี่ยวข้องกัน เช่น ในสมัยก่อนคนจะสมรสกันเมื่ออายุยังน้อย เพราะลักษณะอาชีพทางเกษตรกรรมที่ต้องการแรงงานมาก การสมรสถือว่าได้แรงงานมาเพิ่มในครอบครัวของตน แต่ในปัจจุบันการศึกษาขยายตัวสูงขึ้น ภาวะทางเศรษฐกิจที่เร่ร่อนตัวมากขึ้น ทำให้ชายและหญิงยืดระยะเวลาการสมรสออกไป

6. การเลือกคู่ครอง

การเลือกคู่ครองถือว่าสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตสมรส เพราะการอยู่ร่วมกันของสามีภรรยาตลอดชีวิตนั้น ทั้งสองต้องรับรู้และรับผิดชอบเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน ถ้าสามีภรรยาทั้งคู่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ดีและร่วมมือกันในการปฏิบัติภารกิจในครอบครัวอย่างดี ชีวิตสมรสก็จะพบกับความสุข การเลือกคู่ครองเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่พิธีสมรสในที่สุดและจะขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียม

นิยมประเพณีของสังคมต่าง ๆ ว่าจะกำหนดให้ใครเป็นผู้เลือกคู่ครองให้แก่หนุ่มสาว ในปัจจุบันชายและหญิงมีโอกาสนในการเลือกคู่ครองด้วยตนเองมากขึ้น ทำให้ได้ทราบถึงความต้องการ อุปนิสัยใจคอ ความสนใจ รวมถึงทัศนคติและค่านิยมในเรื่องต่าง ๆ ของอีกฝ่าย ทำให้รู้จักกันและกันในทุก ๆ ด้านและใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวเข้าหากันเพื่อความมั่นคงในชีวิตสมรส

7. ที่อยู่หลังการสมรส

การเลือกที่อยู่หลังการสมรสของสามีและภรรยาในสังคมต่าง ๆ แตกต่างกันไปตามความเชื่อถือ ค่านิยมและขนบธรรมเนียม ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากลักษณะอาชีพและชีวิตครอบครัว ถ้าสังคมหรือประเทศใดมีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาก ลักษณะครอบครัวในสังคมนั้นก็จะเป็นครอบครัวแบบขยาย คู่สมรสก็จะอาศัยอยู่กับบิดามารดาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ส่วนสังคมหรือประเทศใดมีประชากรประกอบอาชีพอุตสาหกรรมมาก ลักษณะครอบครัวในสังคมนั้นก็จะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว คู่สมรสก็จะแยกครอบครัวออกมาอยู่ต่างหาก

8. เป้าหมายของการสมรส

เป้าหมายของการสมรสของแต่ละบุคคลนั้นอาจเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาถึงการปฏิบัติในชีวิตของคนส่วนใหญ่พบว่า คนส่วนใหญ่สมรสเพื่อผลตอบแทนที่ต่างกัน คือ เพื่อให้ได้สถานภาพผู้ใหญ่ เพื่อผลตอบแทนทางจิตใจ เพื่อที่จะมีบุตรหลานในอนาคต เพื่อความพึงพอใจในด้านเพศสัมพันธ์ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ บางคนอาจมีเป้าหมายเพียงบางอย่างหรือหลายอย่างพร้อมกัน

9. สิทธิและหน้าที่ของสามีและภรรยา

องค์ประกอบสำคัญของการสมรสอย่างหนึ่งคือ เจตคติที่สามีและภรรยามีต่อบทบาทของกันและกันในชีวิตครอบครัว ชีวิตสมรสอาจประสบความสำเร็จได้ถ้าสามีและภรรยาไม่เข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตัวเองในครอบครัว ในสมัยก่อนบทบาทของสามีคือการเป็นหัวหน้าและผู้นำครอบครัว และมีภาระหน้าที่ในด้านเศรษฐกิจหรือเป็นผู้นำในการหาเลี้ยงครอบครัว เพราะผู้ชายมีโอกาสได้รับการศึกษาและฝึกฝนอาชีพมากกว่าผู้หญิง ดังนั้นภรรยาจึงต้องพึ่งพิงสามี ส่วนผู้หญิงได้รับการปลูกฝังอบรมให้มีหน้าที่รับผิดชอบต่อความอยู่ดีมีสุขของคนในครอบครัว หน้าที่ของผู้หญิงจึงได้แก่ การหุงหาอาหาร การทำงานบ้าน ดูแลอบรมสั่งสอนลูกและดูแลครอบครัว แต่ในปัจจุบันชายและหญิงมีโอกาสดำเนินการศึกษาศึกษาและฝึกฝนอาชีพเท่าเทียมกัน เนื่องจากสังคมเปิดโอกาสให้ผู้หญิงมีบทบาทเท่าเทียมกับผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงสามารถประกอบอาชีพมีรายได้ ทำให้ภาระงานในการดูแลบ้านและเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูกต้องเปลี่ยนไปเป็นหน้าที่ของสามีและภรรยาที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

องค์ประกอบของการสมรสดังกล่าว เป็นการปฏิบัติตามความนิยมของแต่ละบุคคลและแตกต่างกันไปตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละบุคคล โดยมีบรรทัดฐานทางสังคมเป็นแบบแผนสำหรับการปฏิบัติตามองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งแบบแผนการปฏิบัตินี้ ก็คือค่านิยมของคนในสังคมนั้น

หนังสือครอบครัวสัมพันธ์ (2518 : 111) กล่าวว่า ผู้หญิงที่มีอายุระหว่าง 21 – 25 ปี เหมาะที่จะสมรสมากที่สุด ผู้ชายควรมีอายุใกล้ 30 ปี แม้ว่าอายุกับอารมณ์จะไม่ควบคู่ไปด้วยกันเสมอไป แต่เมื่อคนอายุมากขึ้นก็ควรจะมีอารมณ์มั่นคงขึ้น คนที่สมรสเมื่ออายุยังน้อยมักจะมีชีวิตสมรสไม่ราบรื่น

จารุณี สงขกุล (2523 : 20) กล่าวว่า การที่ชายหรือหญิงจะเกิดความพอใจ ยินดีที่จะอยู่ร่วมกันแบบสามีภรรยาจนเกิดภาพครอบครัวขึ้น ควรพิจารณาด้านการศึกษา ควรเลือกคู่ครองที่มีการศึกษาใกล้เคียงกัน ถ้าการศึกษาต่างกันมากผู้ที่มีความรู้สูงกว่ามักจะเหยียดหยามผู้ที่มีความรู้ต่ำกว่า ผู้ที่มีความรู้ต่ำมักมีปมด้อย พูดกันไม่รู้เรื่อง

โอภาส ธรรมวนิช (2529 : 10 – 13) กล่าวว่า การแต่งงานจะอยู่กันยืดอย่างมีความสุขอยู่ที่การเลือกคู่ครองอย่างถูกต้องใกล้เคียงกันนับตั้งแต่อายุ ฐานะ ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อถือ ศาสนา รูปร่างหน้าตา นิสัยใจคอ และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ญาติพี่น้อง พ่อแม่ของแต่ละฝ่ายต้องเข้ากันได้

นิยม บุญมี (2534 : 157) กล่าวว่า เมื่อชายหรือหญิงที่มีภูมิหลังคล้ายกัน โดยที่บุคคลที่มีการศึกษาดีมักมองหาคู่ในระดับเดียวกัน จึงไม่ค่อยมีปัญหาในการเปรียบเทียบภูมิหลังและคนที่มีความพื้นฐานทางการเงินธรรมดา ถ้าได้แต่งงานกับคนที่มีฐานทางการเงินดี อาจเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตคู่

โคลแมน (ชนภัทร อนุมาน อ้างอิงมาจาก Coleman. 1988 : 343 – 353) กล่าวถึงสาเหตุของความขัดแย้งในชีวิตสมรสว่า เกิดจากความต้องการและความคาดหวัง , เงิน โดย “เงิน” เป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งในชีวิตสมรส ความขัดแย้งเริ่มตั้งแต่ ใครจะเป็นผู้หาเงิน ใครใช้จ่ายเงินเท่าไรในเรื่องอะไร และใครจะเป็นผู้จัดการเรื่องเงิน

จากกฎเกณฑ์หรือแนวทางที่มีผู้รวบรวมจากหลากหลายแนวคิดที่กล่าวมา มิได้หมายความว่า การมีคู่ครองที่จะทำให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จ จะต้องยึดกฎเกณฑ์ดังกล่าวอย่างเหนียวแน่น เพราะในการมีคู่ครองของแต่ละคน ย่อมมีรายละเอียดของความจำเป็นที่ต่างกันไปอย่างไรก็ตาม หากมีคู่สมรสที่เหมาะสมกับตนเองมากที่สุดเพียงใด ย่อมส่งผลให้ชีวิตคู่มีความสุขที่ยืนนานมากเพียงนั้น

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางชีวสังคมกับทัศนคติในการมีคู่ครอง

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เพศ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง

อนุลักษณ์ นิตีรัช (2525) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครอง การสมรสและการหย่าร้างของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชายมีความต้องการมีอิสระต่อการคบเพื่อนมากกว่านักศึกษาหญิง และทั้งเพศหญิงและชายให้ความสำคัญ

สำคัญกับลักษณะของผู้ที่จะเลือกมาเป็นคู่ครองคล้ายคลึงกัน คือ เลือกโดยพิจารณาผู้มีความประพฤติและนิสัยดีเป็นอันดับแรก และการมีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอันดับต่อมา

* ภัสสร ลิมานนท์ (2529) ศึกษาทัศนคติและค่านิยมของสตรีไทยเกี่ยวกับการสมรส วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติ และค่านิยมของสตรีไทย ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการสมรสและสร้างครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบส่วนใหญ่ที่เป็นโสดมีแนวโน้มยอมรับว่า การอยู่เป็นโสดปัจจุบันน่าจะดีกว่าการแต่งงาน ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องแต่งงานก็ได้ โดยเฉพาะผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง สาเหตุสำคัญของการอยู่เป็นโสดเนื่องมาจากต้องการความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ต้องการอิสระ ไม่ต้องการมีภาระครอบครัวหรือการดูแลบุตร

สุรพล ปธานวนิช (2534) ศึกษาเกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า เพศชายให้น้ำหนักกับเกณฑ์เกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาในการเลือกคู่ครองมากกว่าเพศหญิง

ทวีศักดิ์ ธีระบัญชาศักดิ์ (2543 : 80) ศึกษาความคิดเห็นต่อการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครองและการสมรสของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์การตัดสินใจที่นักศึกษาใช้ในการเลือกคู่ครองมากที่สุดคือ ความประพฤติและนิสัยดี รองลงมาคือ การมีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน

รุจิเรข แพทย์คุณ และคณะ (2544) ศึกษาทัศนคติในการมีคู่ครองของบุคคลวัยทำงานของพนักงานบริษัท เมโทรซิสเต็ม จำกัด และพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พนักงานเพศหญิงมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศชาย

นอกจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมารุจิเรข แพทย์คุณ (2545) ได้ทำการศึกษซ้ำอีกครั้งกับพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด จำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่า พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศหญิง

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศหญิง

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อายุ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง

กัญญา แสงสุชาติ (2510) ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมระหว่างผู้ใหญ่และหนุ่มสาวในระดับการศึกษาสูงเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส ผลการศึกษาพบว่า ชายควรสมรสเมื่ออายุ 30 ปีหรือมากกว่า และหญิงควรสมรสเมื่ออายุ 25 – 29 ปี

ชนิษฐา โพชนุกูล (2522 : 80 – 83) ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่อการเลือกคู่ครองและการวางแผนครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีแนวโน้มที่จะเลือกคู่ครองที่มีความคล้ายคลึงในด้านการศึกษา อายุ การนับถือศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจและบุคลิกภาพ

จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526:76) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่างกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527) ศึกษาความพร้อมในการเป็นบิดามารดา ผลการศึกษาพบว่า บิดามารดาที่มีอายุ 20 ปีหรือต่ำกว่า มีความพร้อมในการเป็นบิดามารดาน้อยกว่าบิดามารดาที่มีอายุ 21 – 31 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรพินธุ์ พรหมศิริ (2537 : 103) ศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการเลือกคู่ครอง กลุ่มตัวอย่างคือ นายทหารเรือที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีช่วงอายุระหว่าง 25 - 50 ปี ผลการศึกษาพบว่า คนที่มีอายุใกล้เคียงกันมีโอกาสได้รับเลือกเป็นคู่ครองมากกว่าคนที่มีอายุห่างกัน และยิ่งศึกษาพบว่าคนที่มีการศึกษาระดับเดียวกันมีโอกาสถูกเลือกเป็นคู่ครองมากกว่าคนที่มีการศึกษาระดับต่างกัน

สุวิทย์ รุ่งวิสัย (2531) ศึกษาทัศนคติต่อการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาว กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาที่ลงเรียนวิชาสถาบันครอบครัว ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ผลการศึกษาพบว่า หญิงมีอายุที่เหมาะสมแก่การแต่งงานคืออายุ 24 ปี ส่วนช่วงอายุที่ควรแต่งงานในระดับรองลงมาได้แก่อายุ 27 ปี และชายควรแต่งงานเมื่ออายุ 30 ปี

Burgess และ Cottell (อ้างอิงมาจาก รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ : 2544) ศึกษาพบว่า ความสำคัญของอายุในการเลือกคู่ นั้น อัตราที่สูงมากของกลุ่มสมรสที่อายุเกือบจะเท่าเทียมกัน มีเพียง 10% ของเจ้าสาวและเจ้าบ่าวทั้งหมดที่มีอายุเท่ากันในตอนแต่งงาน ความจริงอายุเฉลี่ยของเจ้าสาวต้องน้อยกว่าสามี 2 ปีครึ่ง อายุปกติสำหรับการแต่งงานครั้งแรกสำหรับหญิงอยู่ระหว่าง 18-24 ปี ในขณะที่อายุเฉลี่ยของเพศชายอยู่ระหว่าง 20-26 ปี

รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) ศึกษาทัศนคติในการมีคู่ครองของบุคคลวัยทำงานของพนักงานบริษัท เมโทรซิสเต็ม จำกัด และพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุมาก

นอกจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมารุจิเรข แพทย์คุณ (2545) ได้ทำการศึกษาซ้ำอีกครั้งกับพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด จำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุมาก

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่อายุมาก

2.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ระดับการศึกษา กับทัศนคติในการมีคู่ครอง

อนุลักษณ์ นิธิรัช (2525 : 10 – 13) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครอง การสมรสและการหย่าร้างของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า ชายและหญิงมักมีความโน้มเอียงที่จะเลือกคู่ครองที่มีระดับการศึกษาใกล้เคียงหรือคล้ายกัน เพราะจะช่วยให้ชีวิตสมรสประสบความสำเร็จมากกว่า

ภัสสร ลิมานนท์ (2529) ศึกษาทัศนคติ และค่านิยมของสตรีไทยเกี่ยวกับการสมรสและสร้างครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การที่ผู้หญิงมีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลทำให้ทัศนคติและค่านิยมต่างกัน ผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อย (ต่ำกว่าปริญญาตรี) มีทัศนคติที่มักยึดเอาประเพณีนิยมเกี่ยวกับการสมรสและครอบครัวแบบเก่าค่อนข้างมาก ในขณะที่ผู้หญิงที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามีทัศนคติที่ค่อนข้างเปิดกว้างและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเพณีนิยมมากกว่า โดยเฉพาะทัศนคติต่อบทบาทของเพศและสถานภาพสตรี กล่าวคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาดำกว่า มีแนวโน้มที่จะยอมรับบทบาทของชายและหญิงที่สังคมแบบเก่ากำหนด เช่น ชายเป็นผู้นำ เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว มีอิสระเสรีในการเที่ยวเตร่นอกบ้าน ส่วนงานบ้านเป็นความรับผิดชอบของผู้หญิง แต่ผู้หญิงที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าไม่ยอมรับทัศนคติดังกล่าว

สุรพล ปธานวนิช (2534 : 58) ศึกษาเกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนทั่วไป ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรี กับระดับปริญญาตรีขึ้นไปมี ทัศนคติในการเลือกคู่ครองไม่แตกต่างกัน

แบบพาส และสวิต (เอมอร์ มณีวัฒนา. 2538 : 86 ; อ้างอิงมาจาก Bampass and Sweet. 1972 : 754 – 766) ได้ศึกษาถึง ความมั่นคงในชีวิตสมรสของคู่สมรสที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า คู่สมรสที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมากเท่าใด ย่อมทำให้ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีมากขึ้นเท่านั้น

โบลด์ และวูล์ฟ (เอมอร์ มณีวัฒนา. 2538 : 86 ; อ้างอิงมาจาก Bould and Wolfe. 1962 : 293) ได้ศึกษาถึง ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสตรีที่สมรสแล้ว ผลการศึกษาพบว่า สตรีที่สมรสแล้วมีความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด เมื่อสามีภรรยามีการศึกษา ระดับเดียวกัน ส่วนคู่สมรสที่มีอายุ ศาสนา และระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีระดับความพึงพอใจในชีวิตสมรสค่อนข้างต่ำ

รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) ศึกษาทัศนคติในการมีคู่ครองของบุคคลวัยทำงานของพนักงานบริษัท เมโทรซิสเต็ม จำกัด และพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาปานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง

นอกจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมารุจิเรข แพทย์คุณ (2545) ได้ทำการศึกษาซ้ำอีกครั้งกับพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด จำนวน 50 คน ผลการ

ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาปานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษาปานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง

2.2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ อายุงาน กับทัศนคติในการมีคู่ครอง

รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) ศึกษาทัศนคติในการมีคู่ครองของบุคคลวัยทำงานของพนักงานบริษัท เมโทรซิสเต็ม จำกัด และพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีอายุงานน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่อายุงานมาก

นอกจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมารุจิเรข แพทย์คุณ (2545) ได้ทำการศึกษาซ้ำอีกครั้งกับพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด จำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีอายุงานน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีอายุงานมาก

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า พนักงานที่มีอายุงานน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่อายุงานมาก

2.2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ รายได้ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง

เพ็ญจันทร์ สุขุม (2524) ศึกษาสำรวจทัศนคติของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อการเลือกคู่ครองและการวางแผนชีวิต (ศึกษากรณีเฉพาะรหัส 21...) ผลการศึกษาพบว่า ทั้งสามีและภรรยาควรร่วมกันรับผิดชอบเรื่องการเงินในครอบครัว และช่วยกันหารายได้โดยออกไปทำงานนอกบ้านทั้งคู่

อนุลักษณ์ นิติรัช (2525 : 10 – 13) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างประเทศ การเลือกคู่ครอง การสมรสและการหย่าร้างของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่คิดจะแต่งงานจำนวนไม่น้อยมักจะพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครอบครัวเป็นสำคัญ คู่สมรสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันมาก อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากในการอยู่ร่วมกัน

สุรพล ปธานวนิช (2534) ศึกษาเกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์ที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญมาก ได้แก่ การมีความรักต่อกัน ความซื่อสัตย์ต่อกันในเรื่องเพศ และการมีความขยันรักความก้าวหน้า เกณฑ์ที่มีความสำคัญระดับปานกลาง ได้แก่ การเข้ากันได้กับครอบครัว ทำให้

การวางตัว และระดับการศึกษา และเกณฑ์ที่มีความสำคัญน้อย คือ ฐานะทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รูปร่างหน้าตา และต้องมีเชื้อชาติเดียวกัน

คัทไรท์ (อุบลรัตน์ พิชญชยะนนท์. 2531 : 24 ; อ้างอิงมาจาก Cutright. 1971 : 296 – 299) ศึกษาพบว่า รายได้ของครอบครัวมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส และคู่สมรสที่มีรายได้สูง จะมีความมั่นคงในชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่มีรายได้ต่ำ

ฮิค และ แพลทท์ (อุบลรัตน์ พิชญชยะนนท์. 2531 : 17 ; อ้างอิงมาจาก Hick and Platt. 1970 : 55) ศึกษาถึงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ผลการศึกษาพบว่า ความคล้ายคลึงในด้านการศึกษา ศาสนา และสถานภาพทางเศรษฐกิจของชายและหญิง เป็นตัวแปรสำคัญในการสมรสกัน

รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) ศึกษาทัศนคติในการมีคู่ครองของบุคคลวัยทำงานของพนักงานบริษัท เมโทรซิสเต็ม จำกัด และพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก

นอกจากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ต่อมารุจิเรข แพทย์คุณ (2545) ได้ทำการศึกษาซ้ำอีกครั้งกับพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด จำนวน 50 คน ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก

สรุปได้ว่า ปัจจัยทางชีวสังคมด้านต่าง ๆ จะสามารถส่งผลต่อทัศนคติในการมีคู่ครองแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การมีคู่ครองประสบความสำเร็จ คือ การมีความรัก ความเข้าใจให้แก่กัน

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว

3.1 ความหมายของสถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมอันดับแรกของมนุษย์ นักมนุษยวิทยาได้กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญในสังคมสถาบันหนึ่ง อันประกอบด้วยหญิงหนึ่งคน หรือมากกว่านั้นอยู่ร่วมกับชายหนึ่งคน หรือมากกว่านั้น และมีบุตรด้วยกัน ความสัมพันธ์ทางเพศอันเป็นที่ยอมรับกันทางสังคมจะโดยการแต่งงานกันตามระบบใด ๆ ก็ตาม รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ อันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการแต่งงานนั้น จัดเข้าลักษณะเป็นครอบครัวทั้งสิ้น (สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม. 2540 : 143 อ้างอิงมาจาก Charles Winick. 1972 :

202) ครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานแรกในด้านการก่อความสัมพันธ์กันโดยระบบการเลือกคู่ ซึ่งทำหน้าที่สร้างความสัมพันธ์กัน อันคำนึงถึงการสืบสายโลหิตของทั้งฝ่ายบิดา ทั้งฝ่ายมารดา เพื่อก่อให้เกิดการสืบต่อฐานะและหน้าที่ของบุคคลในครอบครัวที่จะดำเนินให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมนั้น ๆ และความสัมพันธ์ของสมาชิกครอบครัว ซึ่งถือเป็นข้อปฏิบัติทางสังคมและเป็นประเพณีโดยธรรมชาติ การให้กำเนิดบุตร การเลี้ยงดูบุตรนั้น ถือว่าเป็นผลอันเกิดจากความสัมพันธ์กันของคู่ครอง

ด้านจิตวิทยากล่าวว่า กลุ่มคนที่ประกอบกันขึ้นเป็นสมาชิกครอบครัวนั้น ต่างมีลักษณะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) คือ เป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิดระหว่างสมาชิกแต่ละคน ซึ่งหมายความว่า สมาชิกแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับอีกบุคคลหนึ่งอย่างแน่นแฟ้น เกี่ยวโยงซึ่งกันประดุจใยแมงมุม (สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม. 2540 : 143 – 144 ; อ้างอิงมาจาก Francis J. Brown. 1970 : 105 - 107) ดังนั้น การอยู่ร่วมกันของบรรดาสมาชิกต่าง ๆ ของครอบครัวนั้น จึงจัดเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของครอบครัวซึ่งมีอิทธิพลต่อทุกชีวิตของสังคม

ทางสังคมวิทยา นักสังคมวิทยาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของครอบครัวว่า เป็นการประดิษฐ์อย่างหนึ่งทางสังคมด้วยการสมรส ซึ่งหมายถึงแต่ละฝ่ายที่ตกลงจะอยู่ร่วมกันเพื่อก่อสภาพของครอบครัวขึ้น โดยมอบหมายสามีคนหนึ่งให้กับหญิงแต่ละคนและเกิดบุตรด้วยกัน ด้วยวิธีการนี้เองจึงเป็นการสร้างกลุ่มพิเศษเกี่ยวกับพ่อแม่และลูก ๆ เรียกกันว่า “ครอบครัว” (สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม. 2540 : 144 ; อ้างอิงมาจาก Neil J. Smelser. 1970 : 508)

จากรายงานพิธีเปิดครอบครัวสากลและการประชุมสมัชชาแห่งชาติครอบครัว 2537 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี (2537 : 49) ได้ให้ความหมายของครอบครัวไว้ว่า “ครอบครัว” คือ กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กันทางกฎหมาย และทางสายโลหิต ครอบครัวบางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นข้อยกเว้นบางประการจากดังกล่าวก็ย่อมได้”

ความสำคัญของครอบครัว

จากรายงานผลการวิจัยของคณะผู้ทำการวิจัย เรื่อง ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (2519 : 21 – 22) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครอบครัวไว้ว่า

“ครอบครัวเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุดในสังคม และเป็นหน่วยพื้นฐานการปกครองในระดับต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นแหล่งที่ให้กำเนิดแก่มนุษย์ และทำหน้าที่สั่งสอนและฝึกอบรมขั้นต้นของสังคมมนุษย์

เด็กที่เจริญเติบโตมาจากครอบครัวเดิม ย่อมได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด ทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ จากครอบครัวเดิมของตนติดต่อน้อยมากก็น้อย และนำมาใช้ปฏิบัติไม่ว่าตนจะได้เข้ามาอยู่ในสังคมที่กว้างใหญ่หรือเจริญกว่าหรือไม่ ฉะนั้น ถ้าหากครอบครัวมีหลักและอุดมการณ์ในการอบรมลักษณะนิสัยของเด็กที่ไม่สอดคล้อง และเข้ากันไม่ได้กับหลักการปกครองประเทศแล้ว ประชาชนที่มาจากครอบครัวแบบนี้ก็ย่อมจะมีทัศนคติ และพฤติกรรมที่ไม่อาจสนับสนุนส่งเสริมหลักการปกครองไปด้วย”

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น แสดงถึงสำคัญของครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยความสำคัญนั้นจะมีได้ต้องขึ้นอยู่กับเอกภาพ คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของความเป็นครอบครัว ซึ่ง ดร. ไพฑูรย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน ได้จัดไว้ 5 ประเภท ดังนี้

เอกภาพประการแรก ถือว่าครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ทางเพศที่แน่นอน มีแบบฉบับในการครองคู่ อันเป็นที่ยอมรับของสังคม

เอกภาพประการที่สอง เป็นระบบที่ถือว่า การที่ชายหญิงจะอยู่ร่วมครอบครัวเดียวกันนั้น จะต้องมีการเลือกคู่ครอง (selection of mates) ที่แน่นอน ซึ่งการเลือกคู่ครองนั้นอาจเกิดจากระบบใดระบบหนึ่งก็ได้

เอกภาพประการที่สาม เป็นระบบที่มีการสืบสกุล สร้างสมาชิกให้ครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวดำเนินสืบต่อไปได้ ซึ่งการสืบสกุลนี้จะต้องมีการสืบต่อสกุลของตัวเอง (system of nomenclature) เพื่อจะให้เป็นที่ยอมรับว่า ครอบครัวนั้นมีลูกหลานไว้สืบสกุล อันก่อให้เกิดความเชื่อถือในสายเลือด และระบบนามสกุล

เอกภาพประการที่สี่ เป็นเอกภาพที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันที่จะสร้างสภาวะทางเศรษฐกิจ อันจะทำให้ทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันได้ อันรวมถึงการเลี้ยงดูบุตรซึ่งเป็นสมาชิกของครอบครัวด้วย

เอกภาพประการที่ห้า เป็นระบบที่กำหนดระบบการกำหนดที่อยู่อาศัยของสามีภรรยา ที่ตกลงมาร่วมครอบครัวเดียวกันว่าจะอยู่กันอย่างไร

ดังนั้น ความเป็นเอกภาพของครอบครัว ถือเป็นความสำคัญของครอบครัวที่จะทำให้ครอบครัวสามารถดำเนินต่อไปโดยไม่มีความแตกแยก มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของความเป็นครอบครัว

หน้าที่ของครอบครัว

โสภา ชปิลมันท์ และคณะ (2534 : 24 – 25) ได้รวบรวมหน้าที่ของครอบครัวไว้ ดังนี้

1. ให้กำเนิดทายาทเพื่อสืบสกุลวงศ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากความต้องการทางเพศของสามีภรรยาด้วยหรือเป็นแหล่งสร้างสรรค์สมาชิกใหม่
2. ส่งเสริมความเจริญส่วนบุคคลให้แก่ลูก ๆ หรือผู้ที่อยู่ในอุปการะด้วยการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องดีงาม

3. ให้การอบรมสั่งสอนผู้อยู่ในอุปการะ ให้รู้มารยาท ระเบียบสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนการรู้จักใช้เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ
4. ให้ความรักความอบอุ่น ตลอดจนความมั่นคงปลอดภัยแก่สมาชิกในครอบครัว
5. ให้เสรีภาพแก่สมาชิกของครอบครัวตามขอบเขต
6. สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของครอบครัวทั้งทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ
7. ปลุกฝังนิสัยที่ดีงาม โดยการให้รู้จักการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีความสุข และยังเป็นแหล่งหล่อหลอมให้สมาชิกในครอบครัวสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ด้วยดี
8. สร้างอุดมคติและแรงจูงใจให้ทายาทของครอบครัวด้วยการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ยกฐานะหรือตำแหน่งให้สูงขึ้น
9. กำหนดสถานภาพของสมาชิกในครอบครัว โดยทำให้รู้ว่าเราเป็นใคร อยู่กลุ่มไหน เป็นคนไทยหรือต่างด้าว เป็นคนรวยหรือคนจน สถานภาพของบุคคลสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือต่ำลงได้
10. ให้การศึกษาเล่าเรียนแก่สมาชิกในครอบครัวตามสมควรแก่อัธภาพ

บุญสนอง บุญโยทยาน (2515 : 55 – 56) กล่าวว่า หน้าที่ของครอบครัวที่สำคัญในด้าน จิตวิทยาที่ครอบครัวต้องกระทำมีอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. บำบัดความต้องการอันจำเป็นทางเพศ (sexual gratification) เป็นหน้าที่ที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางเพศของสังคม ซึ่งต้องเป็นหน้าที่ที่มีต่อการเร้าและการตอบสนองทางเพศที่ชายหญิงผู้เป็นสามีภรรยาจะพึงมีต่อกัน
2. ให้ความรักหรือความอบอุ่น และความมั่นคงหรือเสถียรภาพทางใจแก่สมาชิกทุกคน (affection and security) เป็นหน้าที่ที่จัดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่มีต่อกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพราะถือว่าครอบครัวมีอิทธิพลที่ก่อให้เกิดความรัก ความอบอุ่น และความมั่นคง หรือเสถียรภาพทางใจต่อกันและกัน ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับสมาชิกของครอบครัวแต่ละครอบครัว
3. ให้บุคคลแสดงออกซึ่งตัวเองหรือเอกลักษณ์ของตัวเอง (egoistic expression of identification) ตามหน้าที่ทางจิตวิทยาแล้ว ข้อนี้ถือว่าครอบครัวก่อสภาพการแสดงออกของบุคคลในสังคม ตามแบบฉบับที่ได้รับอิทธิพลจากครอบครัว แล้วนำไปแสดงให้ปรากฏในที่อื่น ๆ เข้าทำนองเป็นตัวสืบเนื่อง (transmission)

จะเห็นได้ว่า สมาชิกในครอบครัวจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างมาก และความสัมพันธ์แบบครอบครัว เป็นความสัมพันธ์ในเชิงอุดมคติที่มีความสำคัญที่สุดในบรรดาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่มีอยู่บนโลก เนื่องจากครอบครัว มีคุณค่าที่หาที่ไหนไม่ได้ เช่น การให้อภัย ความเสียสละ ความอบอุ่นใกล้ชิด การเปิดอกเปิดใจ เป็นต้น และนอกจากครอบครัวจะมีหน้าที่ในการผลิตสมาชิก

ใหม่ให้แก่สังคมแล้ว ยังทำหน้าที่สร้างคนให้มีคุณภาพทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ คีลธรรมจรรยา ประสพการณ์ที่มีค่า และขัดเกลา อบรมสั่งสอน สมาชิกในครอบครัวทุกคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพแก่สังคม ดังนั้น ครอบครัวที่มีคุณภาพจะเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าให้แก่สังคม และในทางตรงกันข้ามครอบครัวที่ไม่มีคุณภาพไม่สามารถผลิตคนที่มีคุณภาพแก่สังคมได้

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว

4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว

4.1.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ (2526 : 5 – 7) กล่าวถึงความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้ว่า

สัมพันธภาพในครอบครัว (Family Relations) หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูก พฤติกรรมที่ลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ และพฤติกรรมที่พ่อและแม่ปฏิบัติต่อกัน โดยได้จำแนกพฤติกรรมที่แสดงถึงสัมพันธภาพในครอบครัวไว้ดังนี้

1. การพักผ่อนร่วมกันในครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่และลูกได้มีกิจกรรมร่วมกันในการพักผ่อนหย่อนใจเมื่อมีเวลาว่าง
2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ หมายถึง การที่ลูกได้มีส่วนร่วมกับพ่อแม่ในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เกี่ยวกับทุกข์สุข ความลับในเรื่องต่าง ๆ ของพ่อแม่ เช่น ปัญหาทางการเงิน ปัญหาทางการงาน
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่บุตรได้มีส่วนร่วมกับการบิดามารดาในการตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ภายในบ้าน เช่น การจัดระเบียบกฎเกณฑ์ภายในบ้าน
4. การเห็นชอบของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงต่อลูกในลักษณะของการเห็นด้วยกับการกระทำ ความคิดเห็นของลูก เช่น การไม่ปฏิเสธข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น หรือการกระทำต่าง ๆ ของลูก
5. ความรักความห่วงใยของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่ลูกรับรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความรัก ความห่วงใยที่มีต่อบุตร เช่น การช่วยเหลือคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ การให้ความเป็นกันเองกับลูก
6. ความไว้วางใจของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงถึงความไว้วางใจในตัวลูกว่า สามารถปฏิบัติตนเองได้อย่างเหมาะสม สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

7. การที่พ่อแม่เห็นด้วยกับกิจกรรมของเพื่อน ๆ ของลูก หมายถึง พฤติกรรมของพ่อแม่ที่แสดงถึงการเห็นด้วยกับการที่ลูกไปมีกิจกรรมกับเพื่อน ๆ โดยที่ไม่ขัดขวางหรือเป็นอุปสรรค หรือแสดงออกถึงความไม่ไว้วางใจในการไปร่วมกิจกรรม

8. การที่ลูกยอมรับเกณฑ์มาตรฐานของพ่อแม่ หมายถึง การที่ลูกแสดงพฤติกรรมยอมรับมาตรฐานพฤติกรรมต่าง ๆ มาตรฐานการดำรงชีวิตของพ่อแม่ เช่น เห็นด้วยกับความคิดเห็นของพ่อแม่ในด้านการเรียน การทำงาน ค่านิยม ทักษะ และยินยอมกระทำตามเกณฑ์ที่พ่อแม่กำหนดด้วยความยินดี

9. ความรักและเคารพของลูกที่มีต่อพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมของลูกที่แสดงต่อพ่อแม่ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความรัก ความเคารพพ่อแม่โดยการเชื่อฟังพ่อแม่ ไม่ขัดใจ ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ

10. การไม่มีข้อกำหนดมากเกินไป หมายถึง การที่พ่อแม่ไม่แสดงพฤติกรรมที่เป็นการกำหนด หรือจำกัดความประพฤติของลูกมากเกินไป

11. การไม่เข้มงวดกวดขันเกี่ยวกับระเบียบวินัยมากเกินไป หมายถึง การที่พ่อแม่ไม่แสดงการกระทำใด ๆ ที่สื่อแสดงถึงความเข้มงวดในระเบียบวินัย เช่น การลงโทษอย่างรุนแรง การไม่ยืดหยุ่นในระเบียบวินัย การบังคับให้ลูกปฏิบัติตามระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด โดยไม่คำนึงถึงความพร้อม

12. การไม่ปกป้องคุ้มครองมากเกินไป หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงต่อลูกอย่างไม่ปกป้องคุ้มครองมากเกินไป หรือไม่แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เสมือนหนึ่งลูกไม่มีความสามารถดูแลตนเองได้ หรือเหมือนลูกเป็นเด็กเล็ก ๆ

13. การที่พ่อแม่ไม่คอยย้ำเตือนถึงความสำเร็จมากเกินไป หมายถึง พ่อแม่ไม่คอยย้ำเตือนหรือบ่งชี้ให้บุตรได้รับความสำเร็จในการทำงานมากเกินไป เช่น ไม่เคี่ยวเข็ญให้ลูกกระทำการต่าง ๆ มากเกินไป

14. การยินดีให้กำลังใจเพื่อความสำเร็จ หมายถึง การที่พ่อแม่ให้กำลังใจ ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้ลูกประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงาน ทั้งการกระทำและคำพูด

15. ความกลมเกลียวของพ่อแม่ หมายถึง พฤติกรรมที่พ่อแม่กระทำต่อกันในลักษณะที่ไม่มี ความขัดแย้งซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีความรักใคร่สามัคคีกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน

อัสรา อวรณ์ (2540 : 45) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว ดังนี้

สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว มีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย มั่นใจในตนเองถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่นในบ้าน

สัมพันธภาพในครอบครัวจึงมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม ถ้าครอบครัวสมบูรณ์ด้วยระเบียบและคุณธรรมอันดีทุกประการแล้ว สมาชิกแต่ละคนก็จะอยู่ในสภาพสมาชิกที่ดีของสังคมที่ใหญ่ขึ้นตามลำดับของความสัมพันธ์กับวัยชีวิตที่มากขึ้น สัมพันธภาพที่ดีของสมาชิกในครอบครัวขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ร่วมใจของสมาชิกแต่ละคน เพราะความ

สัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัว จะช่วยให้ความเป็นอยู่ในครอบครัวราบรื่น และทุกคนมีความสุข กายสบายใจ และมีสุขภาพจิตที่ดี

4.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว

1. ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural and Functional Theory)

แนวคิดเชิงโครงสร้างและหน้าที่ มองครอบครัวเป็นกลุ่มขนาดเล็กหรือในลักษณะระบบสังคม ซึ่งมีการประสานบทบาทของสมาชิกเข้าด้วยกัน ทำหน้าที่ดำรงไว้ซึ่งระบบครอบครัวในระบบสังคมใหญ่ ส่วนความสัมพันธ์ในชีวิตสมรสเป็นระบบย่อยภายในครอบครัว เมื่อพิจารณาบทบาทระหว่างคู่สมรสจะเห็นได้ว่า บทบาทที่สำคัญของสามีและภรรยาก็คือ สามีจะรับผิดชอบบทบาทที่ครอบครัวจะต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งภายนอก ส่วนภรรยาจะรับผิดชอบบทบาทเฉพาะภายในครอบครัว สามีและภรรยามีค่านิยมเกี่ยวกับระบบชีวิตคู่ร่วมกันในการที่จะทำให้เกิดความสมหวังและความพึงพอใจซึ่งกันและกันมากที่สุด แต่บทบาทของสามีและภรรยาที่สัมพันธ์กับค่านิยมโดยทั่วไปอาจแตกต่างกัน กล่าวคือ บทบาทของสามีจะมีความถนัดเฉพาะบทบาททางด้านเศรษฐกิจ คือ สามีได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเพื่อเป็นหลักประกันแก่คู่ชีวิต (instrumental role) ส่วนภรรยาได้รับการคาดหวังให้พัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแกนกลางที่ทำให้มีการปรองดอง นั่นคือ บทบาทของภรรยามุ่งในทางบทบาทซึ่งเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจ (expressive role) อันได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูบุตร การให้ความรักความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัว บทบาททั้งสองประเภทนี้ได้แยกโดยยึดถือความแตกต่างระหว่างเพศเป็นพื้นฐานสำคัญคือ บทบาทอันเป็นเป้าหมายทางวัตถุเป็นบทบาทของสามี ซึ่งเป็นบทบาทของเพศชาย และบทบาทในการสนองจิตใจเป็นบทบาทของภรรยา ซึ่งเป็นบทบาทของเพศหญิง

ทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่า สมาชิกแต่ละคนในครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งหรือระบบย่อยหนึ่งในครอบครัว สมาชิกทุกคนมีหน้าที่ของตน ถ้าสามีภรรยาปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีความรับผิดชอบในบทบาทของตนอย่างสมบูรณ์ไม่บกพร่องแล้วย่อมทำให้ครอบครัวมีความสุข เป็นครอบครัวที่มีคุณภาพ ส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความมั่นคง มีความสงบสุข แต่ในมุมตรงกันข้ามถ้าสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ย่อมทำให้เกิดความบกพร่องในครอบครัว โดยเฉพาะผู้เป็นบิดาหรือมารดา ถ้าเกิดความบกพร่องในหน้าที่ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาแก่ครอบครัว มีผลต่อปัญหาของลูกๆได้ และจะส่งผลต่อความไม่สงบสุขในสังคมและประเทศชาติได้

2. ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

เป็นทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาสังคม กล่าวว่า เมื่อมนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม เพื่อให้ตนสามารถดำรงชีวิตได้รอดภายใต้เงื่อนไขสภาวะการณ์ต่าง ๆ มนุษย์จึงต้องใช้วิธีการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการกระทำต่อสภาวะการณ์แวดล้อมนั้น และที่เป็นการกระทำต่อตนเอง (การ

ปรับตัว) เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง การดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงมีสภาพพื้นฐานเป็นการดำเนินชีวิตทางสังคม (social life) ในลักษณะการกระทำระหว่างกัน มนุษย์แต่ละคนจึงกระทำและรับการกระทำซึ่งกันและกันร่วมกับมนุษย์คนอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายและวิธีการที่แตกต่างกัน และการกระทำร่วมกันทางสังคมดังกล่าว มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ “การสื่อสาร” (communication) โดยเชื่อว่า

- 1) มนุษย์กระทำการต่อสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความหมาย
- 2) ความหมายของสิ่งต่าง ๆ นั้น เกิดขึ้นจากการกระทำร่วมกันในสังคมที่บุคคลหนึ่งกระทำต่อบุคคลอื่น
- 3) ความหมายเหล่านั้นถูกถ่ายทอดและปรุงแต่งในกระบวนการตีความหมายโดยบุคคลที่ได้รับการกระทำนั้น

เราจะเห็นได้ว่าการสื่อสารมีความสำคัญมากเมื่อมองในการปฏิสังสรรค์ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งให้เห็นคุณภาพที่ประสานกันและมีการปรับตัวได้ของชีวิตการแต่งงานนั้น เป็นผลจากระดับความคาดหวังทางบทบาทร่วมกันระหว่างคู่สมรสเองและกับบุคคลที่มีความสำคัญหรือมีอิทธิพลต่อคู่สมรส

ลักษณะการมีปฏิสังสรรค์ระหว่างสามีภรรยาจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามระดับความสัมพันธ์ของสามีภรรยาในแต่ละครอบครัว ซึ่งนักสังคมวิทยาได้แบ่งไว้เป็น 5 แบบ ดังนี้ 1) การแข่งขัน (competition) 2) การร่วมมือ (cooperation) 3) การขัดแย้ง (conflict) 4) การสมานลักษณะ (accomodation) 5) การผสมผสาน (assimilation)

✓ ในการนำทฤษฎีนี้มาใช้ในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวจะทำให้สามารถพิจารณาได้จากการกระทำระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยผ่านกระบวนการติดต่อสื่อสาร ดังนั้น เมื่อสามีภรรยาเกิดปฏิสังสรรค์ในทางลบ ซึ่งจะยังผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัวได้ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด คือ การร่วมมือกันแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกัน ด้วยการหันหน้ามาปรับความเข้าใจกันด้วยการใช้วิธีการติดต่อสื่อสารที่ดีต่อกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ร่วมกันแก้ไขข้อบกพร่องของกันและกัน พัฒนาให้แต่ละคนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ อันจะเป็นการร่วมกันป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัวได้

แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัวทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ครอบครัวให้กำเนิดชีวิตสมาชิกใหม่ และมีส่วนกำหนดความอยู่รอดปลอดภัยและเจริญเติบโตตลอดจนการมีคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพโดยการเอาใจใส่เลี้ยงดูทำให้เกิดการขัดเกลาทางสังคม (socialization) จากบิดา

มารดาและคนในครอบครัวเป็นสำคัญ นอกจากครอบครัวจะถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมโดยสายเลือดแล้ว ยังเลี้ยงดูอุปถัมภ์เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนเจริญเติบโตพึ่งตนเองได้ บิดามารดาและคนในครอบครัวอยู่ใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์กับเด็กและเยาวชน และเป็นแบบอย่างที่หล่อหลอมความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม ตลอดจนจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ ปลุกฝังให้เกิดความรัก และรู้คุณค่าของชีวิต ครอบครัวยังเป็นแหล่งสำคัญที่เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ภาษา พัฒนาทักษะการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ คุณธรรม ตลอดจนการปฏิบัติตนตามความเชื่อทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมอีกด้วย

ครอบครัวมีบทบาทและหน้าที่พึงปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในครอบครัวให้สามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยดี บทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของครอบครัวนั้นล้วนมีอิทธิต่อสังคมทั้งสิ้น เนื่องจากการกระทำหน้าที่ของสถาบันทางสังคมแต่ละสถาบันย่อมจะส่งผลกระทบถึงหน่วยต่าง ๆ ที่อยู่ในระบบสังคมโดยรวม

4.1.3 องค์ประกอบที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

อินทรา ปัทมินทรและอมรากุล อินโชนันท์ (2537 : 9 – 18) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สำคัญที่สุดต่อครอบครัว คือ สายสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดามารดา และบุตร มีความรัก ความอบอุ่นต่อกัน และภายในครอบครัวต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเวลา มีความอดทน มีการสร้างความผูกพันที่กระชับและมั่นคง มีความเข้าใจต่อกันและกัน

อัมเบอร์สัน (ธนภัทร อนุมาน. 2544 : 48 ; อ้างอิงมาจาก Umberson. 1992 : 664) ให้ความเห็นว่า สัมพันธภาพในครอบครัวจะมั่นคงได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

- 1) สัมพันธภาพในครอบครัวจะต้องยั่งยืนและขยายใหญ่
- 2) บุตรความมีความสัมพันธ์ต่อบิดามารดา
- 3) สังคมจะยกย่องครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี
- 4) ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี สมาชิกในครอบครัวจะเกิดความรู้สึกมีคุณค่าและเจตคติที่ดีต่อสังคม
- 5) ความผูกพันระหว่างพ่อแม่และลูก ต้องมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา

อาจกล่าวสรุปได้ว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดีจะต้องจะเป็นพื้นฐานชั้นสูงของครอบครัวที่จะส่งผลต่อสังคม โดยสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือห่วงใยอาทรต่อกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขภายในครอบครัว และเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิกครอบครัว โดยเฉพาะลูกจะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามวัย และสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ด้วย

4.1.4 ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม (2540 : 195 – 196) ได้กล่าวถึงลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสามี ภรรยา สามี ภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัว เพราะถ้าคู่สามี ภรรยามีความรักใคร่ เข้าใจซึ่งกันและกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน พยายามปรับตัวเข้าหากัน ร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวร่วมกัน ย่อมทำให้ครอบครัวมีความราบรื่นมั่นคง สมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวก็พลอยมีความสุขไปด้วย โดยเฉพาะบุตร แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสามี ภรรยามีสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ไม่มีความรักใคร่ปรองดองกัน ขาดความเข้าใจเห็นอกเห็นใจกัน และขาดความรับผิดชอบร่วมกันแล้ว ย่อมเกิดความขัดแย้งกันอยู่เสมอ อันอาจจะทำให้ครอบครัวต้องแตกสลาย หรือถ้าไม่ถึงกับแตกสลายก็จะทำให้ครอบครัวขาดความสุข โดยเฉพาะบุตรเมื่อประสบกับสภาพการณ์ของความขัดแย้งนี้อยู่เป็นประจำย่อมกระทบกระเทือนจิตใจมาก

2. สัมพันธภาพระหว่างพ่อ แม่และลูก ความสัมพันธ์นี้มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา และเมื่อมีการให้กำเนิดบุตรแล้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็เพิ่มขึ้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดาและบุตรตามมา โดยสายสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดาและบุตรจะแน่นแฟ้นดีอยู่เสมอ ถ้าบิดา มารดาทำตัวเป็นหลัก รักใคร่ผูกพันกันดี ความรักใคร่ผูกพันแน่นหนาของบิดา มารดาจะมีผลสะท้อนไปผูกพันรักใคร่ต่อบุตรให้แน่นแฟ้นต่อไป

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง เมื่อบิดามารดาให้กำเนิดบุตรคนที่สอง และคนต่อๆ มา ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องย่อมเกิดขึ้น สัมพันธภาพระหว่างพี่น้องจะดีหรือไม่ จะแนบแน่นเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ในครอบครัวอันประกอบด้วย พื้นฐานและลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา เพราะถ้าบิดา มารดามีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรด้วยความรัก ความเข้าใจ ให้ความยุติธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความรักใคร่ในระหว่างพี่น้องดำเนินไปได้ด้วยดี มีความรักใคร่ช่วยเหลือป้องกันซึ่งกันและกัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ซึ่งหมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร พี่กับน้องหรือเป็นการรวมความสัมพันธ์ใน 3 ข้อแรกเข้าด้วยกัน

ชำนาญ นิสารัตน์ (2533 : 17 – 18) ได้ให้แนวคิดในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว โดยเน้นการส่งเสริมสุขภาพจิตในครอบครัว ซึ่งลักษณะของบ้านและครอบครัวที่ดี สรุปได้ดังนี้

1. หัวหน้าครอบครัวที่มีความสามัคคีปรองดองกัน โดยเฉพาะบิดา มารดา มีการปรับตัวที่ดี ย่อมเป็นตัวอย่างในการปรับตัวสำหรับเด็ก ถ้าบิดามารดาไม่รู้จักการปรับตัวเข้าหากัน มีข้อขัดแย้งบ่อย ๆ โดยไม่มีเหตุผล ก็ย่อมสร้างนิสัยให้เด็กคล้อยตามไปด้วย เด็กอาจจะมีอารมณ์ขุ่นมัว เศร้าหมอง ขาดเหตุผล เข้ากับคนอื่นได้ยาก

2. สร้างบรรยากาศในบ้านให้มีบรรยากาศแห่งความรัก ความเป็นมิตร ความปรารถนาดีต่อกัน มีความสนิทสนมเป็นกันเอง มีความรักใคร่เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่นปลอดภัย มีความมั่นคงทางจิตใจ มีความเมตตาโอบอ้อมอารี

3. สร้างบรรยากาศในบ้านให้มีความสามัคคี ปราศจากความขัดแย้ง เป็นประชาธิปไตย ในแต่ละครอบครัวมีสมาชิกหลายคนและแต่ละคนย่อมมีความคิดแตกต่างกันเป็นธรรมดา ครอบครัวที่ดีย่อมสามารถปรองดองกันได้โดยใช้เหตุผลและหลักธรรม รับฟังความคิดเห็นของทุกคนในครอบครัว บิดามารดา ควรให้สิทธิแก่เด็กภายในขอบเขตที่เหมาะสม รู้จักเคารพในสิทธิส่วนบุคคล รู้จักระงับใจไม่ทำในสิ่งที่ตนเองรู้ว่าผิด

4. สอนให้มีระเบียบวินัยที่มั่นคงและสม่ำเสมอ การปลูกฝังลักษณะนิสัยให้แก่เด็กควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

4.1 เหมาะสมกับวัยและความสามารถของเด็ก ไม่ควรเคี่ยวเข็ญเด็กในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนเกินไป หรือเรียกร้องในสิ่งที่เด็กยังไม่มีความสามารถที่จะทำได้

4.2 บิดามารดาและผู้ใหญ่ที่มีส่วนในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ควรมีความเห็นคล้าย ๆ กัน ไม่ใช่คนหนึ่งห้ามอีกคนหนึ่งอนุญาต การขัดแย้งกันในเรื่องการอบรมเด็กและเยาวชนจะทำให้เด็กรู้สึกสับสน บางครั้งจะเลือกเชื่อฟังผู้ใหญ่ที่เข้าข้างตน ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีจึงอาจเกิดขึ้นได้ยาก

4.3 การอบรมควรจะสม่ำเสมอ ผู้ใหญ่ไม่ควรใช้อารมณ์หรือใช้อำนาจบังคับ แต่ควรชี้แจงเหตุผลให้เด็กเข้าใจว่าพฤติกรรมใดควรละเว้น เพราะอะไร การอบรมควรมุ่งให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม (2540 : 205 - 206 อ้างอิงจาก Nicholos. 1983 : 27 - 28) คุณสมบัติของครอบครัวที่มีคุณภาพมี 6 ประการ ดังนี้

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว เป็นคุณสมบัติประการแรกที่มีความสำคัญมากที่สุดและกระทำได้ง่ายที่สุด ความพึงพอใจ ชื่นชม และเห็นคุณค่าของกันและกันในครอบครัว ควรจะได้มีการแสดงออกอย่างชัดเจน พ่อเห็นคุณค่าของแม่และลูก แสดงความชื่นชมพอใจในตัวแม่และลูก ขณะเดียวกันลูกก็แสดงความรู้สึกที่ดีต่อพ่อแม่เช่นกัน โดยปกติคนทุกคนมีส่วนดีอยู่ในตัวมากมาย เมื่อคนในครอบครัวแสดงความรู้สึก แสดงการกระทำว่ามีความพึงพอใจในคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมครอบครัวด้วยกัน ตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกัน คุณสมบัติประการนี้เปรียบเสมือนพื้นฐานของความอบอุ่นและความมั่นคงในครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นการหล่อหลอมสมาชิกของสังคมให้มีทัศนคติมองสังคมส่วนรวมในแง่ดีด้วย

2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน ได้แก่การที่สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมกันทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนมีความพอใจที่จะทำร่วมกัน มิใช่เพราะการบังคับหรือโดยบังเอิญ กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การรับประทานอาหารโดยพร้อมเพรียงกัน การสนุกสนานรื่นเริงร่วมกัน

และการทำงานร่วมกัน บางครอบครัวอาจมีกิจกรรมกลางแจ้งร่วมกัน เช่น เดินหรือวิ่งออกกำลังกายร่วมกัน ทักทาย ไปค่ายพักแรม หรือเล่นเกมสัปดาห์แจ้งด้วยกัน เป็นต้น

3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน คนในครอบครัวรู้สึกเป็นพันธะที่ต้องส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้รับความสุขและมีสวัสดิภาพที่ดี เป็นการห่วงใยกันและกันอย่างแท้จริง ชีวิตปัจจุบันเรามากไม่ค่อยมีเวลาว่าง ทุกคนวุ่นวายกับการทำงานหรือการเรียนของแต่ละคน ซึ่งครอบครัวที่มีคุณภาพก็ประสบกับปัญหานี้ด้วย แต่ทุกคนในครอบครัวจะมานั่งลงพร้อมหน้ากันและเล่าให้คนทั้งครอบครัวฟังว่ากิจกรรมที่วุ่นวายของแต่ละคนนั้นมีอะไรบ้างและเป็นอย่างไ ด้วยวิธีนี้แสดงให้เห็นว่า โดยแท้จริงแล้วเวลาไม่ได้เป็นอุปสรรคของการห่วงใยสวัสดิภาพกันและกันในครอบครัว

4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี ครอบครัวที่มีคุณภาพจะมีวิธีการติดต่อสื่อสารที่ดีมาก ครอบครัวทั่วไปที่มักมีปัญหาคือ ไม่มีเวลาพูดคุยกัน บางครอบครัวพอรู้เรื่องราวของลูกโดยผ่านบุคคลที่ 3 หรือบุคคลภายนอกครอบครัว แต่สำหรับครอบครัวที่มีคุณภาพจะติดต่อกันโดยตรง มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอ สมาชิกในครอบครัวที่มักจะเป็นผู้ฟังที่ดีและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เมื่อมีความขัดแย้งก็จะนำความขัดแย้งมาพูดคุยกัน ไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจ แต่พยายามที่จะร่วมกันรับรู้ความรู้สึกของกันและกัน และพยายามหาทางเลือก ทางแก้ไขที่ดีที่สุดสำหรับทุกคน

5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า พบว่า ในครอบครัวที่มีคุณภาพไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด คนในครอบครัวจะมีความศรัทธาต่อศาสนานั้นในระดับสูง มักจะมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน เช่น เข้าวัดฟังเทศน์ร่วมกันหรือไปเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์ ในหลายครอบครัวอาจจะมีส่วนจัดตั้งองค์การทางศาสนา เช่น สร้างวัด หรือเป็นธุระให้กับกิจกรรมของศาสนา เป็นต้น การที่คนในครอบครัวมีศรัทธาต่อศาสนา ทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยต่อผู้อื่นสูง ระวังความโกรธได้เร็ว และรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมโดยส่วนรวม

6. การมีสมรรถนะจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัวได้อย่างดี เป็นการสกัดกั้นและป้องกันปัญหาสังคมได้อย่างดี กล่าวคือ ครอบครัวที่มีคุณภาพมักจะมีวิธีการที่ดีในการแก้ไขปัญหาหรือกู่สถานการณ์ที่วิกฤตินั้นให้กลับคืนสู่สภาพดีได้ดังเดิม แม้ว่าการประสบปัญหาความทุกข์ยากจะเป็นธรรมชาติของมนุษย์ แต่ครอบครัวที่มีคุณภาพจะจัดการได้ดีแม้ในความยากลำบากอย่างที่สุดก็ตาม คนในครอบครัวจะมีความมั่นใจและไว้วางใจต่อกัน จะร่วมกันต่อสู้กับปัญหาแทนที่จะท้อถอยหรือแตกแยกไปคนละทิศคนละทาง จะให้กำลังใจซึ่งกันและกันและร่วมกันคลี่คลายปัญหาได้ในที่สุด

สมพร สุทัศน์ (2537 : 318 – 320) ได้แนะแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่ กับลูก ว่าควรยึดหลักการปฏิบัติหน้าที่ต่อกัน และยึดคุณธรรมเป็นสำคัญ ดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ กับลูก หมายถึง การที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูก ดังนี้

1.1 ทำหน้าที่ของพ่อแม่ให้สมบูรณ์ เช่น เลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตสมบูรณ์ ให้การศึกษาตามกำลังของพ่อแม่และกำลังสติปัญญาของลูก แบ่งทรัพย์สินมรดกแก่ลูกด้วยความยุติธรรม

1.2 สนองความต้องการให้สอดคล้องกับหลักพัฒนาการเด็ก เช่น ถ้าลูกยังเล็กอยู่ (อายุ 3 – 5 ปี) ต้องดูแลอย่างใกล้ชิด ส่วนวัยรุ่นนั้นต้องการอิสระมากขึ้น พ่อแม่ต้องคอยดูแลอยู่ห่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ลูกนั้นได้ตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเองบ้าง

1.3 ให้ความรัก ความเมตตา ด้วยการพูดจาให้สุภาพอ่อนโยน ไม่ใช้วาจาหยาบคาย หรือขู่กรรโชกให้เกิดความหวาดกลัว อับอาย หรือเจ็บช้ำน้ำใจ

1.4 เมื่อลูกทำผิดพลาดควรใช้เหตุผลในการลงโทษ และควรให้อภัยถ้าหากความผิดไม่ร้ายแรง

1.5 ให้ความยุติธรรมในการดูแลลูก ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่ว่าในเรื่องเพศ ผิว หรือลำดับการเกิด เช่น ไม่รังเกียจว่าเป็นลูกชายหรือหญิง ผิวดำหรือขาว เป็นลูกคนหัวปี คนกลาง หรือคนสุดท้อง ก็ต้องให้ความรักเท่าเทียมกันใช้วิธีประชาธิปไตยในการอบรมเลี้ยงดูลูก ประชาธิปไตยในที่นี้ หมายถึง การที่บุคคลมีเสรีภาพโดยไม่รุกร้าเอกลิทธิส่วนบุคคล เช่น ลูกไม่สมควรจะไปรื้อค้นตู้เสื้อผ้าของพ่อแม่โดยไม่ได้รับอนุญาต ในทำนองเดียวกัน พ่อแม่ก็ไม่ควรจะรื้อค้นตู้เสื้อผ้าของลูกโดยถือสิทธิว่าเป็นพ่อแม่ หากพ่อแม่อบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย พ่อแม่ยอมรับในความคิดเห็นของลูก การลงโทษอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล จะทำให้ลูกเติบโตเป็นคนมีเหตุผล มีความเชื่อมั่น และรักเพื่อนมนุษย์

2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลูก กับพ่อแม่ หมายถึง การที่ลูกปฏิบัติตนต่อพ่อแม่ ดังนี้

2.1 แสดงความเคารพเชื่อฟัง พ่อแม่ย่อมรักและหวังดีต่อลูก ประารถนาที่จะให้ลูกมีความสุข ความเจริญ พ่อแม่จึงให้คำแนะนำในเรื่องต่าง ๆ เสมอ ลูกควรเชื่อฟัง แม้บางครั้งพ่อแม่จะห้ามทำในสิ่งที่ลูกต้องการ ลูกที่ดีควรเชื่อฟัง หรือมีฉะนั้นก็นิ่งเฉยเสีย ไม่ควรโต้เถียงหรือใช้วาจាក้าวร้าว แสดงการดูหมิ่นพ่อแม่ หรือพูดจาให้พ่อแม่เสียใจ

2.2 แสดงความกตัญญูกตเวที คือ สำนึกในบุญคุณและตอบแทนพระคุณ

2.3 ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้ความปรารถนาของพ่อแม่สัมฤทธิ์ผล

2.4 ไม่สุรุษสุราย รู้จักประหยัดและเก็บออมทั้งเงินของพ่อแม่ และเงินที่หามาได้ด้วยตัวเอง เพื่อจะได้มีฐานะที่มั่นคงในอนาคต

2.5 ไม่ประพฤติตนพาลเกร หรือเป็นนักเลงการพนันจนทำให้พ่อแม่เสียใจ

2.6 ช่วยเหลืองานในบ้านเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ แม้เมื่อมีอาชีพเป็นปึกแผ่นแล้ว หากมีงานที่ช่วยได้ก็ควรช่วย เช่น เมื่อเป็นเด็กก็ช่วยปัดกวาดบ้าน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็ควรช่วยซ่อมแซมบ้านถ้าบ้านผุพัง เป็นต้น

2.7 มีความเกรงใจพ่อแม่ เช่น ไม่หยิบสิ่งของของพ่อแม่ไปใช้โดยพลการ

2.8 รักษาความดี เกียรติยศชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

2.9 พอใจในทรัพย์สมบัติที่พ่อแม่มอบให้ และรักษาทรัพย์นี้ไว้ให้พอกพูน

หากพ่อแม่ปฏิบัติต่อลูก และลูกปฏิบัติต่อพ่อแม่ได้ตามที่กล่าวมาข้างต้นได้ ย่อมทำให้สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ กับลูกเป็นไปด้วยดี ทุกคนมีความสุข และเป็นครอบครัวที่มีคุณภาพ

✓ นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ (2520 : 197) กล่าวว่า เด็กที่มาจากบ้านที่มีบรรยากาศดี เด็กจะมีความรู้สึกดีและสามารถปรับตัวได้ดีกับสังคมนอกบ้าน ความสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อพ่อแม่พี่น้อง จึงเป็นรากฐานสำคัญของความสัมพันธ์นอกบ้าน

วิจิตรา วสุวานิช (2524 : 31) กล่าวถึงอิทธิพลของครอบครัวหย่าร้างต่อการพัฒนาการพฤติกรรมเด็กไว้ว่า การหย่าร้างของพ่อแม่ นับว่าเป็นผลร้ายต่อการพัฒนาการทางด้านจิตใจของเด็กมากที่สุด เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าเหว ไม่มั่นใจในตนเอง ไม่อยากอยู่บ้าน ชอบไปเล่นกับเพื่อนมากกว่า บางคนอาจจะเก็บตัวซึมเศร้า บางรายอาจจะกลายเป็นเด็กก้าวร้าว ชอบรุกรานผู้อื่น นอกจากนั้นแล้วเด็กจะเป็นคนไม่มั่นคง ไม่รักใคร่จริง และไม่คิดว่าใครจะรักเขาจริง ทั้งนี้เพราะเด็กไม่เคยเห็นใครเป็นแบบอย่างที่ดีมาตั้งแต่เด็กนั่นเอง

กมลลา แสงสีทอง (2526 : 8) กล่าวว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ตามบทบาทที่คนเรามีต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัว ถ้าความสัมพันธ์เป็นการปรองดองรักใคร่กลมเกลียวในครอบครัว นับว่าเป็นลักษณะสัมพันธภาพที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้งหรือมีความรู้สึกที่เป็นอริต่อกันถือว่าเป็นลักษณะของสัมพันธภาพที่ไม่ดีภายในครอบครัว

✓ มาโนช สุขฤกษ์ (2528 : 65) กล่าวว่า เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ขาดความสมบูรณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการตาย การหย่าร้าง พ่อแม่แยกกันอยู่ และสภาวะอื่น ๆ ที่ทำให้สูญเสียพ่อแม่ จะทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่นที่ควรจะได้รับ เป็นคนมีปมด้วยในตนเอง เมื่อโตขึ้นอาจประสบปัญหาการปรับตัว และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

อินทิรา ปัทมินทร และอมรากล อินโอสานนท์ (2537 : 9 – 18) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลที่สำคัญที่สุดต่อครอบครัว คือ สายสัมพันธ์อันดีระหว่างบิดามารดา และบุตร มีความรัก ความอบอุ่นต่อกัน และภายในครอบครัวต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเวลา มีความอดทน มีการสร้างความผูกพันที่กระชับและมั่นคง มีความเข้าใจต่อกันและกัน

จากแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนคติดังกล่าวมาแล้ว ถ้าสามี ภรรยาสามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติให้เข้ากับสถานการณ์และโอกาสที่เหมาะสมตามสภาพของครอบครัวตน ย่อมจะนำไปสู่การมีสัมพันธภาพที่ดี เมื่อพ่อแม่มีความสัมพันธ์ที่ดี ย่อมส่งผลดีต่อไปยังสมาชิกในครอบครัว ทำให้เกิดความสุข ความราบรื่นในการดำเนินชีวิต อันเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่สมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัว ที่กล่าวมาแล้วพอที่จะสรุปได้ว่า สัมพันธภาพภายในครอบครัวที่ดี จะเป็นพื้นฐานชั้นสูงของครอบครัวที่จะส่งผลต่อสังคม

โดยสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือห่วงใยอาทรต่อกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขภายในครอบครัวและเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิกครอบครัว โดยเฉพาะบุตรจะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามวัย และสามารถสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัวกับทัศนคติในการมีคู่ครอง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารอ้างอิงและรวบรวมเอกสาร ซึ่งเป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง ซึ่งในขอบข่ายของปัญหานี้ยังมีอยู่น้อยมาก ผู้วิจัยจึงได้นำผลการศึกษาถึงปัจจัยอันเดียวกันนี้ แต่เป็นการศึกษาถึงกลุ่มตัวอย่างและขอบข่ายของปัญหาอื่นมารวบรวมไว้ในที่นี้ด้วย การศึกษาครั้งนี้ได้นำปัจจัยทางจิตวิทยา คือ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก ประกอบการพิจารณาซึ่งจะอธิบายรายละเอียดของตัวแปรได้ดังนี้

4.2.1 สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ กับทัศนคติในการมีคู่ครอง

อุบลรัตน์ พิชญ์ชนะนนท์ (2531) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสในมิติของความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่า คุณภาพชีวิตสมรสของบิดามารดามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล (2533 : 113) ศึกษาทัศนคติของบิดา ต่อบทบาทการเป็นบิดา และความสัมพันธ์กับบุคลิกลักษณะด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า บิดาที่มีสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดาในระดับสูง จะมีทัศนคติต่อบทบาทการเป็นบิดาโดยส่วนรวม และแต่ละด้านดีกว่าบิดาที่มีสัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดาในระดับต่ำกว่า

ศิริสุข ยืนหาญ (2534) ศึกษาแบบแผนการเลือกคู่ครองของประชากรในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการเลือกคู่ครองที่มีความคล้ายคลึงกับตนมากที่สุด รองลงมา คือ การเลือกคู่ครองที่เป็นแบบชดเชยสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์ สำหรับแบบที่มีอิทธิพลน้อยต่อการเลือกคู่ครอง คือ ความใกล้ชิดและแบบภาพพจน์ของบิดามารดา ส่วนแบบการเลือกคู่ครองในอุดมคติไม่มีอิทธิพลต่อการเลือกเลย

เอมอร มณีวัฒนา (2538 : 86) ศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า คู่สมรสที่มีสัมพันธภาพสูง เป็นผู้มีอายุและระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน ทั้งสามีและภรรยามีอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคง เช่น รับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และมีระยะเวลาการสมรสไม่ยาวนาน

งามดา วนินทานนท์ (2542) ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุของคุณภาพชีวิตสมรสด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส คือ ความใกล้ชิดผูกพันต่อคู่สมรส การมีทัศนคติต่อคู่สมรส การรับรู้ว่าคุณสมบัติของตนเองมีค่านิยมด้านชีวิตครอบครัวมาก และการรับรู้ว่าคุณสมรสมีการปฏิบัติทางพุทธศาสนาмаกตลอดจนพฤติกรรม เช่น มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมาก แต่ใช้วิธีการจัดการกับความขัดแย้งด้านลบน้อย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ กับทัศนคติในการมี คู่ครอง ทำให้ไม่สามารถคาดคะเนได้ว่า ตัวแปร 2 ตัวแปรนี้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ฉะนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงทำการศึกษานำร่อง (Pilot study) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด จำนวน 50 คน โดยให้ตอบแบบสอบถามสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ ในส่วนของสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี จะมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี จะมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี

4.2.2 สัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก กับทัศนคติในการมีคู่ครอง

กุลวรรณ วิทยาวงศจุติ (2526 : 59) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว ผลการศึกษาพบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพภายในครอบครัว พบว่า เด็ก วัยรุ่นเพศหญิงมีสัมพันธภาพภายในครอบครัวดีกว่าวัยรุ่นเพศชาย วัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมี สัมพันธภาพในครอบครัวดีกว่าวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และวัยรุ่นที่เรียนในระดับชั้นต่างกันจะมีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน โดยมีแนวโน้มว่า สัมพันธภาพในครอบครัวจะดีขึ้นเมื่อวัยรุ่นเรียนสูงขึ้น

มณีรัตน์ กฤษณพันธ์ และทัศนีย์ ประสบกิตติคุณ (2532 : 68 – 69) ศึกษาเรื่อง ภูมิหลังของครอบครัวในเรื่องเพศ สภาพร่างกาย สภาพของสุขภาพจิต และการขาดเรียนของนักเรียนมัธยมต้น ซึ่งมีปัญหาในการขาดเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร และศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวกับความสำเร็จในการเรียน ผลการศึกษาพบว่า เด็กที่มีปัญหาการเรียน พักอยู่กับบิดามารดา แต่บิดามารดาทะเลาะกันบ่อย บิดามีการศึกษาระดับปานกลาง รับราชการและทำงานด้านธุรกิจ มารดามีการศึกษาค่ำ และทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน และยังพบว่า ภาวะสุขภาพจิตของนักศึกษาที่มีผลกระทบต่อการเรียนของเด็กมากที่สุด

ยั้งยง ยุทธศักดิ์ (2539 : 132 – 137) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่มีลักษณะทางครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัวที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่สมบูรณ์มีผลต่อลักษณะพฤติกรรมทางสังคมที่พึงประสงค์ มากกว่าครอบครัวแตกแยก เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดี

กุหลาบ รัตนจักรธรรม (2540 : ข – ค) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยสัมพันธภาพในครอบครัวกับปัญหาเสพติดและพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในภาพตะวันออก ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี จะมีการปฏิบัติต่อบุคคลภายในครอบครัวดี เช่น ให้ความเคารพผู้อาวุโส ช่วยเหลือเกื้อกูลพี่น้องและบุคคลภายในครอบครัว รับผิดชอบกิจกรรม

วรรณภา ลำเจียกเทศ (2530 : 1) ศึกษาแนวพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทรรณะของสตรีที่สมรสแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่แล้วครอบครัวขาดการตระหนักถึงการที่จะพัฒนาหรือเพิ่มพูนความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้น โดยให้ความสำคัญกับภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมากกว่า

อมาโต้ (เลาวภา เอกอดิศักดิ์. 2540 : 52 ; อ้างอิงจาก Amato. 1988 : 453 – 461) ได้สำรวจทัศนคติต่อครอบครัวโดยใช้กลุ่มตัวอย่างชาวออสเตรเลียที่มีอายุระหว่าง 18 – 34 ปี ที่มีประสบการณ์หย่าร้างเมื่อเขาอยู่ในวัยเด็ก โดยเปรียบเทียบคนที่มาจากครอบครัวที่มีพ่อแม่ครบหรือผู้ที่มีประสบการณ์พ่อหรือแม่ตายขณะที่ยังเป็นเด็ก โดยการใช้แบบวัดทัศนคติที่มีต่อการแต่งงานและชีวิตครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า คนที่มาจากครอบครัวหย่าร้างมีทัศนคติต่อครอบครัวต่ำลง

ดวงกมล วงษ์ศรีหัส (2541 : 206) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนชุมชนวัดบางขัน อำเภอลอง หลวง จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปรับตัวในครอบครัวของนักเรียนมีสาเหตุมาจาก บุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม การเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง สัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำ ระดับการศึกษาของบิดามารดาอยู่ในระดับต่ำ ปัญหาสภาพที่อยู่อาศัยไม่ดี จากการศึกษารายกรณีทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมปรับตัวในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีทัศนคติที่ดีต่อครอบครัว รักและภูมิใจในครอบครัว สามารถที่จะสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในครอบครัว และสามารถเผชิญหน้ากับปัญหาได้อย่างเหมาะสม

บำเพ็ญ วังเงิน (2541 : 121 – 128) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ปีการศึกษา 2541 ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนสาเหตุหนึ่งมีผลมาจากอิทธิพลของครอบครัว เช่น สภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันทางวัฒนธรรม สัมพันธภาพของบุคคลในครอบครัว

สปริงเกอร์ (นิภาพรรณ โสมนะพันธ์. 2525 : 26 ; อ้างอิงมาจาก Springer. 1958 : 321 – 328) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบบุคลิกภาพของบุตรตามลำดับการเกิด การอบรมเลี้ยงดู และสถานภาพทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว กล่าวคือ เด็กที่มาจากครอบครัวที่ยากจน มีฐานะทาง

เศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะปรับตัวได้ไม่ดี และมีอารมณ์ไม่มั่นคง มีจำนวนมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมปานกลาง

Landis, Judson T. and Mary G. Landis. (1969 : 175) กล่าวว่า บิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อการเลือกหาปัจเจกบุคคลมีความสัมพันธ์ไปในทางที่ดีกับบิดา มารดา เขาก็จะเลือกบุคคลที่มีลักษณะต่าง ๆ เหมือนบิดา มารดา แต่ถ้าความสัมพันธ์เป็นไปในทางที่ไม่ปรารถนา เขาก็จะแสดงออกโดยการแสวงหาคู่ครองที่มีลักษณะแตกต่างไปจากบิดาหรือมารดา เช่น ลูกสาวที่ต้องทนรำคาญต่อสภาพพ่อที่ดื่มเหล้าเมามาเป็นประจำ หรือสับสนหรือพ่นควันเหม็นตลบตลอดเวลา จะไม่แต่งงานกับชายที่ดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเด็กกับผู้ปกครอง ได้แสดงถึงความชื่นชอบและไม่ชอบ นำไปสู่การเลือกคู่สมรสในแบบลักษณะที่แตกต่างกัน

เจดลึคคา (อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์. 2531 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Jedlicka. 1984 : 65) ศึกษาพบว่า พ่อแม่มีอิทธิพลโดยอ้อมในการเลือกคู่ครอง โดยเขาศึกษาจากคู่สมรสจำนวน 110 คน ในมลรัฐฮาวาย พบว่า แม่มีอิทธิพลในการเลือกคู่ครองให้ลูกมากกว่าพ่อ โดยเฉพาะแม่มีอิทธิพลในการเลือกคู่ครองให้ลูกชายมากกว่าลูกสาว ส่วนพ่อจะมีอิทธิพลในการเลือกคู่ครองให้ลูกสาวมากกว่าลูกชาย

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก กับทัศนคติในการมีคู่ครอง ทำให้ไม่สามารถคาดคะเนได้ว่า ตัวแปร 2 ตัวแปรนี้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร ฉะนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงทำการศึกษานำร่อง (Pilot study) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด จำนวน 50 คน โดยให้ตอบแบบสอบถามสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก ในส่วนของสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า พนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูกดี จะมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูกไม่ดี

ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า พนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูกดี จะมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูกไม่ดี

จากงานวิจัยที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า ปัจเจกบุคคลมีแนวโน้มจะมีคู่ครองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับบิดา มารดาที่มีเพศตรงข้ามกับเขา ถ้าความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะที่มีความประทับใจในตัวบิดา มารดา ส่วนในทางตรงกันข้าม ถ้าความสัมพันธ์เป็นลักษณะที่ไม่มีความประทับใจ เขาก็จะมีคู่ครองที่มีลักษณะแตกต่างจากบิดา มารดาของเขา ในบางครั้งการมีคู่ครองอาจจะเกิดขึ้นในลักษณะที่คล้ายคลึงกับพี่สาวหรือพี่ชายที่เป็นเพศตรงข้ามกับตนเอง ลักษณะเหล่านี้เป็นรูปแบบความสัมพันธ์หรือความประทับใจที่มีต่อบิดา มารดาที่น่าจะมีผลต่อการมีคู่ครอง

จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยนำมากล่าวข้างต้นรวมกับผลงานวิจัยนำร่องดังที่กล่าวไว้ ผู้วิจัยจึงนำมาตั้งสมมติฐานว่า พนักงานที่มีสัมพันธภาพที่ดีมีทัศนคติในการมีคู่ครองที่ดีกว่าพนักงานที่มีสัมพันธภาพที่ไม่ดี

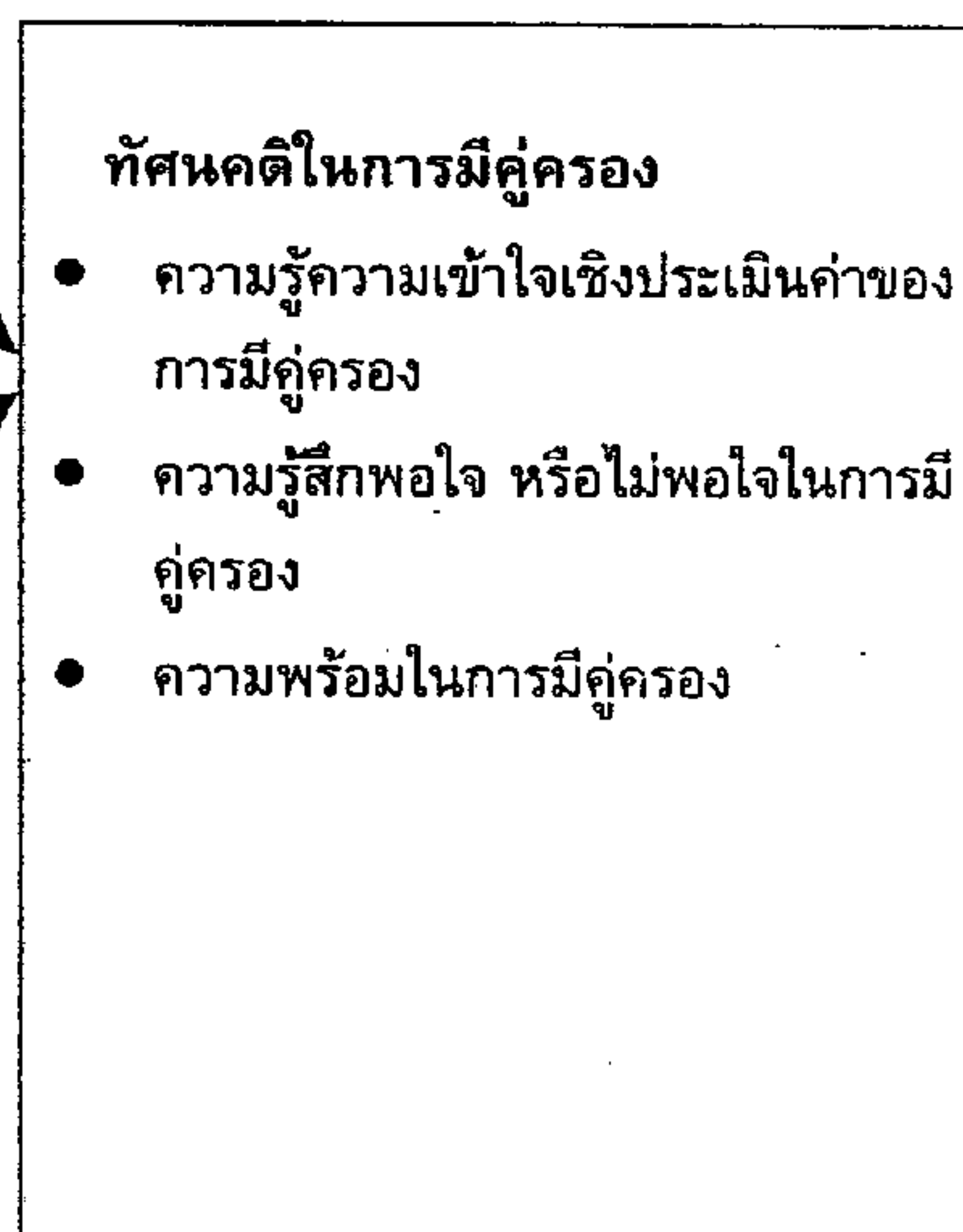
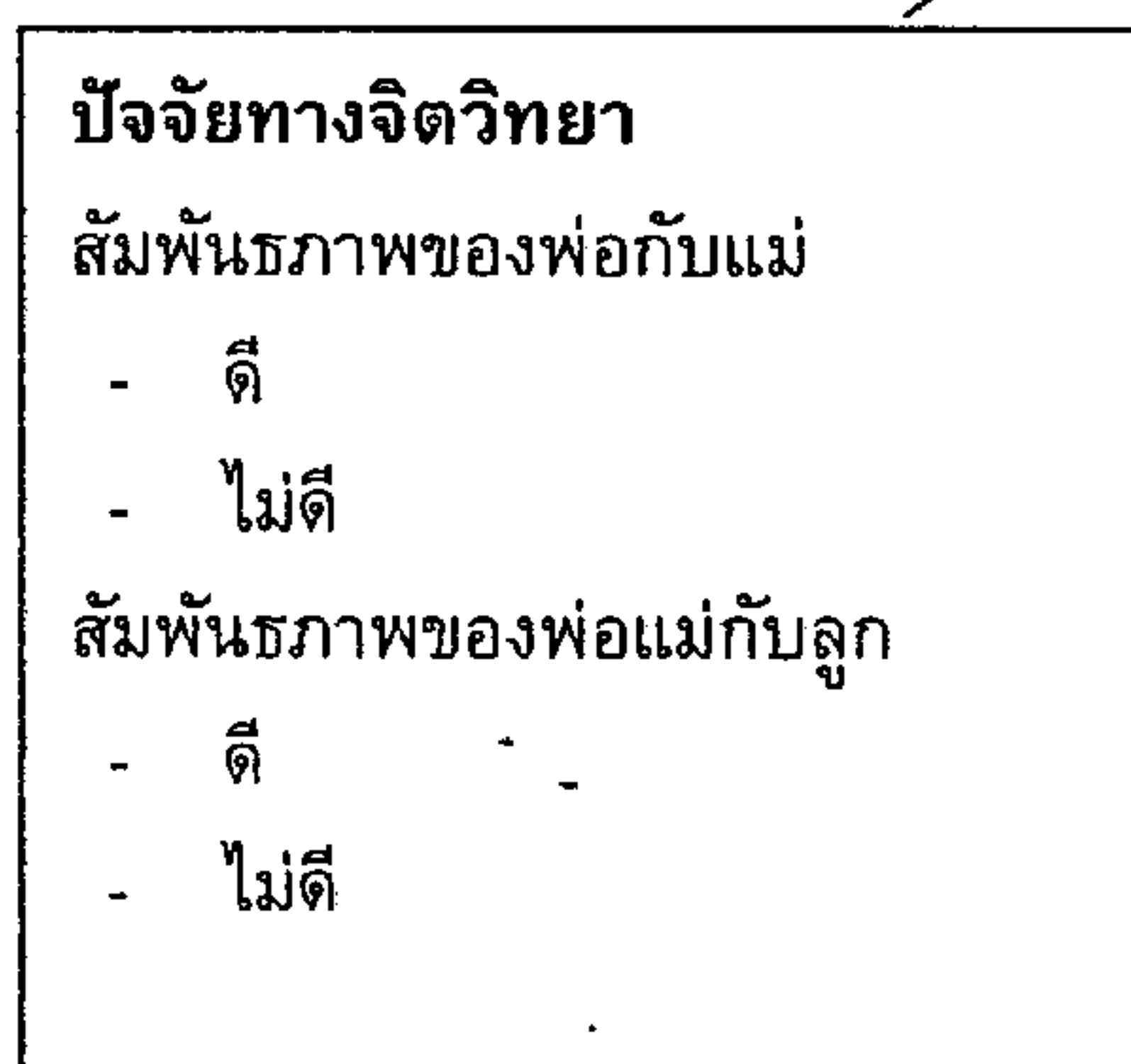
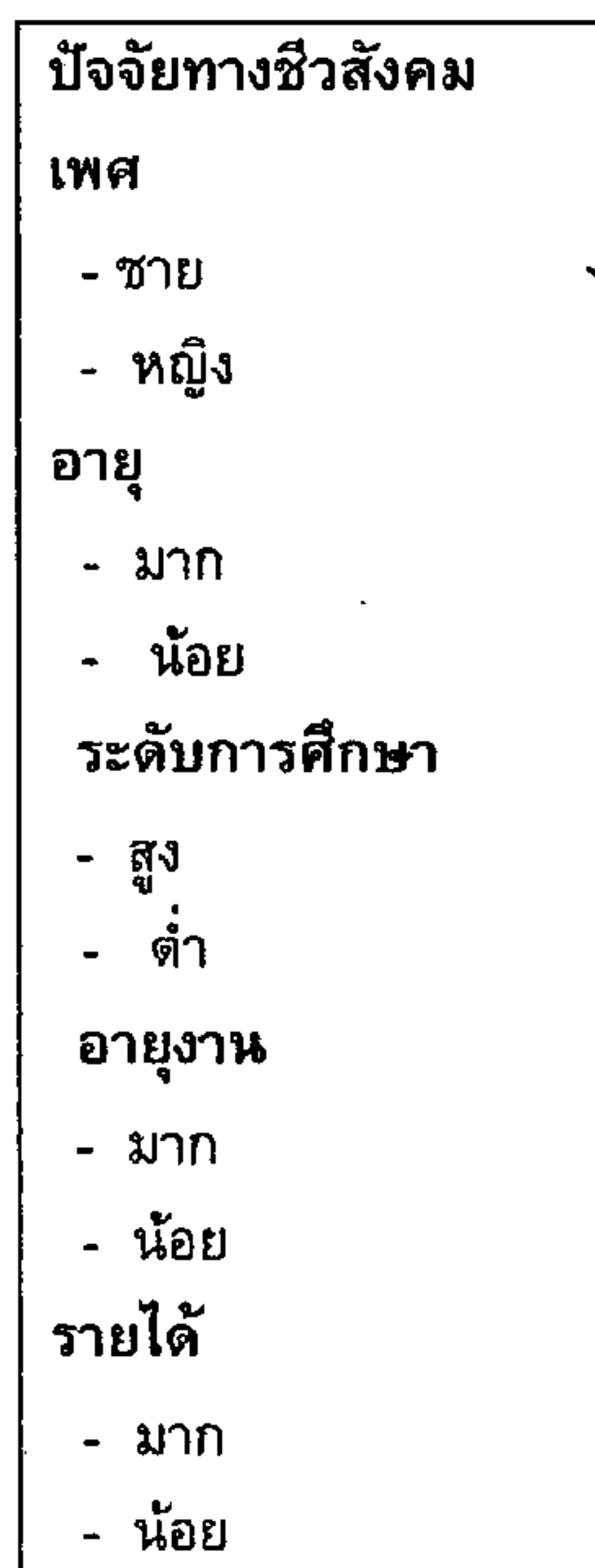
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศหญิง
2. พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานพนักงานที่มีอายุมาก
3. พนักงานที่มีระดับการศึกษาปานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง
4. พนักงานที่มีอายุงานน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีอายุงานมาก
5. พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก
6. พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี
7. พนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกไม่ดี
8. ปัจจัยทางชีวสังคมในแต่ละด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยา คือ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก สามารถร่วมกันทำนายทัศนคติในการมีคู่ครอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นบุคคลวัยทำงานที่ทำงานอยู่ในบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2546 ที่มีสถานภาพโสด

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นพนักงานที่ทำงานอยู่ในบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 180 คน ที่มีสถานภาพโสด ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ในปี พ.ศ. 2546 โดยการจับฉลากชื่อทุกแผนก แผนกละ 10% ถ้าปรากฏว่าจับชื่อบุคคลที่แต่งงานแล้วขึ้นมาอีกจะไม่ใช้บุคคลนั้นเป็นกลุ่มตัวอย่าง และจับฉลากรายชื่อใหม่มาทดแทน ทำเช่นนี้จนได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดจนครบ 180 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ฉบับ คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้
2. แบบสอบถามวัดทัศนคติในการมีคู่ครอง โดยแบบสอบถามดังกล่าวผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 หน่วย จำนวน 30 ข้อ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกพอใจและไม่พอใจ และความพร้อมในการมีคู่ครอง
3. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ โดยแบบสอบถามดังกล่าวผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 หน่วย จำนวน 30 ข้อ
4. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก โดยแบบสอบถามดังกล่าวผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 หน่วย จำนวน 30 ข้อ

เกณฑ์ในการให้คะแนน

แบบสอบถามทัศนคติในการมีคู่ครองแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ ความรู้ความเข้าใจในการเลือกคู่ครอง 10 ข้อ ความรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจในการมีคู่ครอง 10 ข้อ และความพร้อมในการมีคู่ครอง 10 ข้อ แบบสอบถามแต่ละข้อ แสดงถึงแบบวัดทัศนคติในการมีคู่ครอง คะแนนคำตอบแต่ละข้อมี 5 ระดับ คือ 5 4 3 2 1

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ชนิด 5 คำตอบ โดยมีตัวอย่างแบบวัดดังนี้

ตัวอย่าง แบบวัดความรู้ ความเข้าใจในการมีคู่ครอง

- การมีคู่ครองทำให้คนเรามีชีวิตที่สมบูรณ์มากขึ้น

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง แบบวัดความรู้สึกพอใจ หรือไม่พอใจในการมีคู่ครอง

- ข้าพเจ้าพอใจจะมีคู่ครองที่มีบุคลิกลักษณะเหมือนกับข้าพเจ้า

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง แบบวัดความพร้อมในการมีคู่ครอง

- ข้าพเจ้าคิดว่าควรมีคู่ครองเมื่อเรียนจบในระดับการศึกษาสูงสุดที่ข้าพเจ้าต้องการ

.....
เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตัวอย่าง แบบวัดสัมพันธภาพของพ่อกับแม่

- พ่อแม่ของข้าพเจ้ารักใคร่กันดี

.....
จริงมากที่สุด จริงมาก ไม่แน่ใจ ไม่จริง ไม่จริงเลย

ตัวอย่าง แบบวัดสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก

- เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา แล้วพ่อแม่ของข้าพเจ้าทราบก็มักจะถามสาเหตุและให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

.....
จริงมากที่สุด จริงมาก ไม่แน่ใจ ไม่จริง ไม่จริงเลย

โดยแบบวัดทัศนคติการมีคู่ครองมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อความทางบวก			ข้อความทางลบ		
ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน	ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน
ตอบเห็นด้วย	ให้	4 คะแนน	ตอบเห็นด้วย	ให้	2 คะแนน
ตอบเห็นด้วยปานกลาง	ให้	3 คะแนน	ตอบเห็นด้วยปานกลาง	ให้	3 คะแนน
ตอบไม่เห็นด้วย	ให้	2 คะแนน	ตอบไม่เห็นด้วย	ให้	4 คะแนน
ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1 คะแนน	ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5 คะแนน

โดยแบบวัดความสัมพันธ์ของพ่อกับแม่ และพ่อแม่กับลูกมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ข้อความทางบวก			ข้อความทางลบ		
ตอบจริงมากที่สุด	ให้	5 คะแนน	ตอบจริงมากที่สุด	ให้	1 คะแนน
ตอบจริงมาก	ให้	4 คะแนน	ตอบจริงมาก	ให้	2 คะแนน
ตอบไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน	ตอบไม่แน่ใจ	ให้	3 คะแนน
ตอบไม่จริง	ให้	2 คะแนน	ตอบไม่จริง	ให้	4 คะแนน
ตอบไม่จริงเลย	ให้	1 คะแนน	ตอบไม่จริงเลย	ให้	5 คะแนน

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถามเพื่อวัดทัศนคติในการมีคู่ครอง ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนดำเนินการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก

1.2 เขียนนิยามทัศนคติเกี่ยวกับการมีคู่ครอง สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก ซึ่งสรุปมาจากทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 สร้างแบบวัดทัศนคติในการมีคู่ครอง ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นประโยคประกอบด้วย มาตรฐานประเมินค่า 5 หน่วย จาก “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” จำนวน 30 ข้อ

1.4 สร้างแบบวัดความสัมพันธ์ของพ่อกับแม่ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นประโยคประกอบด้วย มาตรฐานประเมินค่า 5 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” จำนวน 30 ข้อ

1.5 สร้างแบบวัดความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูก ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นประโยคประกอบด้วย มาตรฐานประเมินค่า 5 หน่วย จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” จำนวน 30 ข้อ

1.6 ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดด้วยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา คือ รศ.ดร. นวลละออ สุภาพล พิจารณาตรวจสอบ

แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถวัดได้ตรงคุณลักษณะของทัศนคติในการมีคู่ครอง ความสัมพันธ์ของพ่อกับแม่ ความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูก และนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.7 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยใช้ t - test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยค่า t มีค่าตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป

1.8 นำแบบวัดที่ได้คัดเลือกแล้วในข้อ 1.7 มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากได้ติดต่อขออนุญาตแล้ว
2. เลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
3. นำคะแนนที่ได้ มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) โดยดำเนินการดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางชีวสังคม และปัจจัยทางจิตวิทยา
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา आयुงาน รายได้ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก ที่เกี่ยวข้องกันกับทัศนคติต่อการมีคู่ครอง โดยใช้สถิติ t - test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 - 7
3. หอำนาจในการทำนาย โดยมีตัวแปรเกณฑ์ คือ ทัศนคติในการมีคู่ครอง ตัวทำนาย คือ ปัจจัยทางชีวสังคม และปัจจัยทางจิตวิทยา โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 8

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนความหมายดังนี้

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t - distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา
R	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R^2	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการพยากรณ์
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางชีวสังคม และปัจจัยทางจิตวิทยา
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อการมีคู่ครอง โดยใช้สถิติ t - test
3. หาอำนาจในการทำนาย โดยมีตัวแปรเกณฑ์ คือ ทัศนคติในการมีคู่ครอง ตัวทำนาย คือ ปัจจัยทางชีวสังคม และปัจจัยทางจิตวิทยา โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จำแนกการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 จำนวนและร้อยละโดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัดโดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การค้นหาตัวแปรที่สามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise

ผลการศึกษาค้นคว้า

ตอนที่ 1 จำนวนและร้อยละโดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา आयुงาน รายได้ และสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก ดังแสดงผลการวิเคราะห์ ข้อมูลในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละโดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา आयुงาน รายได้ และสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	48	26.7
- หญิง	132	73.3
รวม	180	100
2. อายุ		
- อายุน้อย คือ อายุต่ำกว่าอายุเฉลี่ยของกลุ่ม	91	50.6
- อายุมาก คือ อายุสูงกว่าอายุเฉลี่ยของกลุ่ม	89	49.4
รวม	180	100
3. ระดับการศึกษา		
- กลุ่มที่มีการศึกษาปานกลาง คือ กลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	59	32.8
- กลุ่มที่มีการศึกษาสูง คือ กลุ่มที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป	121	67.2
รวม	180	100
4. आयुงาน		
- आयुงานน้อย คือ กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่าอายุน้อยเฉลี่ยของกลุ่ม	154	85.6
- आयุงานมาก คือ กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่าอายุน้อยเฉลี่ยของกลุ่ม	26	14.4
รวม	180	100
5. รายได้		
- รายได้น้อย คือ กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท	100	55.6
- รายได้มาก คือ กลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 10,001 บาท	80	44.4
รวม	180	100

ตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6. สัมพันธภาพของพ่อกับแม่		
- ดี	81	45
- ไม่ดี	89	55
รวม	180	100
7. สัมพันธภาพของพ่อกับแม่		
- ดี	73	40.6
- ไม่ดี	107	59.4
รวม	180	100

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัทไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ สัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานโดยจำแนกตามตัวแปรเพศชาย และเพศหญิง

ทัศนคติในการมีคู่ครอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ชาย	48	108.90	10.91	3.14**	.002
หญิง	132	102.85	11.60		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 แสดงว่า พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าเพศหญิง

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานที่มีอายุน้อย และพนักงานที่มีอายุมาก

ทัศนคติในการมีคู่ครอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
อายุน้อยกว่า 28	91	103.43	10.84	1.20	.232
อายุ 28 ปีขึ้นไป	89	105.52	12.49		

จากตาราง 3 แสดงว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครอง ไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครอง ไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุมาก

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานที่มีระดับการศึกษาปานกลางและที่มีระดับการศึกษาสูง

ทัศนคติในการมีคู่ครอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ต่ำกว่าปริญญาตรี	59	105.88	8.67	1.30	.196
ปริญญาตรีขึ้นไป	121	103.77	12.90		

จากตาราง 4 แสดงว่า พนักงานที่มีการศึกษาปานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่มีการศึกษาปานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครอง ไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานที่มีอายุน้อยและพนักงานที่มีอายุงานมาก

ทัศนคติในการมีคู่ครอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ต่ำกว่า 10 ปี	154	104.53	11.08	.15	.886
10 ปีขึ้นไป	26	104.08	15.14		

จากตาราง 5 แสดงว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครอง ไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุงานมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีอายุงานมาก

ตาราง 6 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานที่มีรายได้ น้อยและพนักงานที่มีรายได้มาก

ทัศนคติในการมีคู่ครอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ต่ำกว่า 10000 บาท	100	105.12	10.68	.84	.400
ตั้งแต่ 10001 บาทขึ้นไป	80	106.64	12.89		

จากตาราง 6 แสดงว่า พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครอง ไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก

ตาราง 7 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี และพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี

ทัศนคติในการมีคู่ครอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี	81	103.15	10.94	1.37	.174
สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี	99	105.54	12.24		

จากตาราง 7 แสดงว่า พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดีมีทัศนคติในการมีคู่ครอง ไม่แตกต่างกับพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 6 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดีมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี

ตาราง 8 แสดงผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานมีสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูกดี และพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกไม่ดี

ทัศนคติในการมีคู่ครอง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p
สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกดี	73	103.22	10.89	1.18	.241
สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกไม่ดี	107	105.31	12.20		

จากตาราง 8 แสดงว่า พนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกดี มีทัศนคติในการมีคู่ครอง ไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกไม่ดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 7 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกดี มีทัศนคติในการมีคู่ครอง ดีกว่าพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกไม่ดี

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การค้นหาดัชนีตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ตัวทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบใช้ตัวแปรเป็นขั้นๆ และใช้ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้

ลำดับ	ตัวทำนาย	Beta	R	R ²	F	P
1	เพศ	.276	.236	.056	10.187	.001
2	เพศ , สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก	.186	.298	.089	6.395	.012

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเชส จำกัด โดยเรียงลำดับจากตัวทำนายที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ เพศ โดยสามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานได้ 5.6 % และเพศ กับ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก โดยสามารถร่วมกันทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานได้ 8.9 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางชีวสังคมตามตัวแปรในแต่ละด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาตามตัวแปรในแต่ละด้าน คือ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่ กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด
3. เพื่อศึกษาปัจจัยทางชีวสังคม คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยา คือ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่กับลูกที่สามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศหญิง
2. พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานพนักงานที่มีอายุมาก
3. พนักงานที่มีระดับการศึกษาปานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง
4. พนักงานที่มีอายุงานน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีอายุงานมาก
5. พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก
6. พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี
7. พนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกไม่ดี
8. ปัจจัยทางชีวสังคมในแต่ละด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยา คือ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก สามารถร่วมกันทำนายทัศนคติในการมีคู่ครอง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นบุคคลวัยทำงานที่ทำงานอยู่ในบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2546 ที่มีสถานภาพโสด

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นพนักงานที่ทำงานอยู่ในบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 180 คน ที่มีสถานภาพโสด ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากบุคลากรที่ปฏิบัติงานในบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด ในปี พ.ศ. 2546 โดยการจับฉลากชื่อทุกแผนก แผนกละ 10% ถ้าปรากฏว่าจับชื่อบุคคลที่แต่งงานแล้วขึ้นมาอีกจะไม่ใช้บุคคลนั้นเป็นกลุ่มตัวอย่าง และจับฉลากรายชื่อใหม่มาทดแทน ทำเช่นนี้จนได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นโสดจนครบ 180 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ฉบับ คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัวคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้
2. แบบสอบถามวัดทัศนคติในการมีคู่ครอง โดยแบบสอบถามดังกล่าวผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 หน่วย จำนวน 30 ข้อ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกพอใจและไม่พอใจ และความพร้อมในการมีคู่ครอง
3. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ โดยแบบสอบถามดังกล่าวผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 หน่วย จำนวน 30 ข้อ
4. แบบสอบถามวัดสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก โดยแบบสอบถามดังกล่าวผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ซึ่งเป็นประโยคประกอบด้วยมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 หน่วย จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากได้ติดต่อขออนุญาตแล้ว
2. เลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้
3. นำคะแนนที่ได้ มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) โดยดำเนินการดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเสนอข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางชีวสังคม และปัจจัยทางจิตวิทยา
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อการมีคู่ครอง โดยใช้สถิติ $t - test$
3. หาอำนาจในการทำนาย โดยมีตัวแปรเกณฑ์ คือ ทัศนคติในการมีคู่ครอง ตัวทำนาย คือ ปัจจัยทางชีวสังคม และปัจจัยทางจิตวิทยา โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น ๆ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษา ปัจจัยทางชีวสังคมตามตัวแปรในแต่ละด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง ของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด พบว่า ปัจจัยทางชีวสังคมด้าน เพศ คือ พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนปัจจัยทางชีวสังคมด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง
2. จากผลการศึกษา ปัจจัยทางจิตวิทยาตามตัวแปรในแต่ละด้าน ได้แก่ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อแม่กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง ของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด พบว่า พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี และพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูกไม่ดี
3. จากผลการศึกษาปัจจัยทางชีวสังคมในแต่ละด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูก พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด โดยเรียงลำดับจากตัวทำนายที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ เพศ โดยสามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานได้ 5.6 % และเพศ กับ สัมพันธ

ภาพของพ่อแม่กับลูก โดยสามารถร่วมกันทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานได้ 8.9 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการศึกษา ปัจจัยทางชีวสังคมตามตัวแปรในแต่ละด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยาตามสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และพ่อ แม่ กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครอง ของพนักงานบริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิสเซล จำกัด พบว่า

1. ปัจจัยทางชีวสังคม ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงาน จากการศึกษาพบว่า

1.1 เพศ ศึกษาพบว่า พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศหญิง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 1 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า เพศชายมีเกณฑ์ในการมีคู่ครองน้อยกว่าเพศหญิง เนื่องจากการมีคู่ครองถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในชีวิตของเพศหญิง เพศหญิงจึงต้องคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วน รอบคอบ ผลดี ผลเสียกับภาระหน้าที่ที่เพิ่มมากขึ้น ข้อได้เปรียบ เสียเปรียบมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ ธีระบัญชาศักดิ์ (2543 : 80) ที่ศึกษาความคิดเห็นต่อเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครองและการสมรสของนักเรียนนายร้อยตำรวจ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า เกณฑ์การตัดสินใจที่นักศึกษาใช้ในการเลือกคู่ครองมากที่สุด คือ ความประพฤติและนิสัยดี รองลงมา คือ การมีความรัก ความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล ปธานวนิช (2534) ศึกษาเกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว เมื่อจำแนกความแตกต่างของเพศชายและเพศหญิง พบว่า เกณฑ์ที่เพศชายให้น้ำหนักมากกว่าเพศหญิง คือ รูปร่างหน้าตา ส่วนเกณฑ์ที่เพศหญิงให้น้ำหนักมากกว่าเพศชาย คือ การมีความขยัน รักความก้าวหน้า ระดับการศึกษา ฐานะทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจและต้องการมีเชื้อชาติเดียวกัน

จากผลงานการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า เพศชายนั้นมีเกณฑ์การพิจารณาการมีคู่ครองน้อยกว่าเพศหญิง ซึ่งสนับสนุนผลการศึกษาครั้งนี้ได้ว่า พนักงานเพศชายมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานเพศหญิง

1.2 อายุ ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526 : 76) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคมกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ผลการศึกษา พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิต

สมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการศึกษาในวิชาประสบการณ์วิจัยของ รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) และการศึกษานำร่อง (Pilot Study) ของ รุจิเรข แพทย์คุณ (2545) ที่ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีอายุน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเรื่องของทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานบริษัท ซึ่งเป็นบุคคลที่สำเร็จการศึกษา มีอาชีพหรือวิชาชีพ มีการงานและมีรายได้ของตนเอง ไม่ได้อยู่ในช่วงวัยรุ่นที่อยู่ในวัยศึกษาหาความรู้และไม่มีรายได้ที่เกิดจากการทำงานของตนเอง ซึ่งยังไม่เป็นหลักฐานพอที่จะให้ความสุขแก่ครอบครัว ดังนั้น ตัวแปรด้านอายุ จึงไม่มีอิทธิพลมากพอที่จะทำให้ทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานแตกต่างกัน

1.3 ระดับการศึกษา ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 3 และสอดคล้องกับผลการศึกษาในวิชาประสบการณ์วิจัยของ รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) และการศึกษานำร่อง (Pilot Study) ของ รุจิเรข แพทย์คุณ (2545) ที่ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีระดับการศึกษานกลางมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีระดับการศึกษาสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล ปธานวนิช (2534 : 58) ที่ศึกษาเกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาดำกว่าระดับปริญญาตรีกับระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีทัศนคติในการเลือกคู่ครองไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ทัศนคติในการมีคู่ครองนั้น เป็นสิ่งที่บุคคลสามารถเรียนรู้ ซึมซับและได้รับการถ่ายทอดจากบทบาทของบิดา มารดา สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว ดังนั้น ตัวแปรด้านการศึกษาจึงไม่มีอิทธิพลมากพอที่จะทำให้ทัศนคติในการมีคู่ครองแตกต่างกัน

1.4 อายุงาน ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีอายุงานน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุงานมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 4 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่มีอายุงานน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีอายุงานมาก

เนื่องจากยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับอายุงาน กับทัศนคติในการมีคู่ครอง แต่จากผล การศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาในวิชาประสบการณ์วิจัยของ รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) ที่ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีอายุงานน้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีอายุงานมาก ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรด้านอายุงานไม่มีอิทธิพลมากพอที่จะทำให้ทัศนคติในการมีคู่ครองแตกต่างกัน

1.5 รายได้ ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 5 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในวิชาประสบการณ์วิจัยของ รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ (2544) และการศึกษานำร่อง (Pilot Study) ของรุจิเรข

แพทยคุณ (2545) ที่ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีรายได้น้อยมีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีรายได้มาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุลักษณ์ นิติรัช (2525 : 10-13) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครอง การสมรสและการหย่าร้างของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันตก ผลการศึกษาพบว่า ผู้ที่คิดจะแต่งงานจำนวนไม่น้อย จะพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของครอบครัวเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีค และ แพลทท์ (อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์. 2531 : 17 ; อ้างอิงมาจาก Hick and Platt. 1970 : 55) ศึกษาถึงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจของชายและหญิง เป็นตัวแปรสำคัญในการสมรสกัน

จากผลการศึกษาและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจึงสามารถสรุปได้ว่า รายได้ที่แตกต่างกันไม่มีอิทธิพลมากพอที่จะทำให้ทัศนคติในการมีคู่ครองแตกต่างกัน

1.6 สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ ศึกษาพบว่า พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 6 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่พ่อกับแม่มีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี แต่จากงานวิจัยของ ศิริสุข ยืนหาญ (2534) ศึกษาแบบแผนการเลือกคู่ครองของประชากรในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีการเลือกคู่ครองที่มีความคล้ายคลึงกับตนมากที่สุด รองลงมา คือ การเลือกคู่ครองที่เป็นแบบชดเชยสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การมีคู่ครองเป็นหน้าที่ที่สำคัญของมนุษย์ ถึงแม้บุคคลจะมีสัมพันธภาพของพ่อกับแม่ไม่ดี ทำให้ความต้องการทางด้านจิตใจบางสิ่งบางอย่างที่ขาดหายไป ซึ่งทำให้แสวงหาการชดเชยจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะกับการเลือกคู่ ฉะนั้น อิทธิพลของสัมพันธภาพของพ่อกับแม่จึงมีบทบาทน้อย

ดังที่ตำราครอบครัวสัมพันธ์ (2518 : 132) ได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์เราไม่ได้ตระหนักในอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการเลือกคู่ และไม่แสดงความต้องการของตนออกมาให้ต้องแท้ ว่าต้องการแต่งงานกับคนที่มีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งแท้จริงแล้วภาพของคนที่ตนต้องการเป็นคู่ครองมีอยู่แล้วในจิตสำนึก ดังนั้น สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ที่แตกต่างกัน จึงไม่ส่งผลทำให้บุคคลมีทัศนคติในการมีคู่ครองที่แตกต่างกัน

1.7 สัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูก ศึกษาพบว่า พนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูกดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองไม่แตกต่างกับพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูกไม่ดี ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้อ 7 ที่ตั้งไว้ว่า พนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูกดี มีทัศนคติในการมีคู่ครองดีกว่าพนักงานที่มีสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูกไม่ดี ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นในการเลือกคู่ครองของ อนุลักษณ์ นิติรัช (2525 : 9) ที่กล่าวว่า ความคิดเห็นในการเลือกคู่ครองนั้น จะเป็นสิ่งที่บุคคลนั้นยึดถือประจำใจที่จะช่วยตัดสินใจเลือก แต่ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นกฎ

เกณฑ์ที่แน่นอนที่ต้องปฏิบัติตาม การเลือกคู่ครองต้องอาศัยการเรียนรู้ปัญหาและข้อผิดพลาดจากการเลือกคู่ และการสมรสของบุคคลที่ผ่านชีวิตสมรสมาแล้วในอดีต การเลือกคู่ครองจึงไม่สามารถกำหนดเกณฑ์ที่แน่นอนได้ ดังนั้น ถึงแม้ว่าบุคคลจะมีสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูก ที่แตกต่างกัน ก็ไม่ส่งผลให้มีทัศนคติในการมีคู่ครองแตกต่างกันออกไป

2. ปัจจัยทางชีวสังคมในแต่ละด้าน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุงาน รายได้ และปัจจัยทางจิตวิทยา ได้แก่ สัมพันธภาพของพ่อกับแม่ และสัมพันธภาพของพ่อ แม่ กับลูก ที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงาน บริษัท ไทย แอร์พอร์ตส์ กราวด์ เซอร์วิส เซส จำกัด โดยเรียงลำดับจากตัวทำนายที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด พบว่า ตัวแปรเพศสามารถทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานได้ 5.6 % และ เพศ กับ สัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก สามารถร่วมกันทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของพนักงานได้ 8.9 % อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ทางการปฏิบัติและการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ทั้งปัจจัยทางชีวสังคมด้านเพศและปัจจัยทางจิตวิทยาความสัมพันธ์ของพ่อแม่กับลูก มีความสำคัญต่อทัศนคติในการมีคู่ครอง ทั้งนี้เนื่องจากบทบาทของบิดามารดา รวมไปถึงหน้าที่ต่าง ๆ ของครอบครัวนั้นล้วนมีอิทธิพลต่อสังคมทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อสมาชิกในครอบครัวและสังคมโดยรวม การได้รับความเอาใจใส่ อบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่และคนในครอบครัว การมีสัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัว จะเป็นแบบอย่างที่ดีหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิด ปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ตลอดจนจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ ปลูกฝังให้เกิดความรักตนเองและรักคนอื่น และรู้คุณค่าของชีวิต ดังนั้น แบบอย่างจากพ่อกับแม่ และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้มีความอบอุ่น มั่นคง จะเป็นเกราะป้องกันและเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับลูกหลานในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การสร้างครอบครัวใหม่ให้มีคุณภาพสู่สังคมได้อย่างงดงามต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการวิจัยครั้งนี้ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างนั้นเป็นพนักงานบริษัทเอกชนเพียงแห่งเดียว ผลการวิจัยครั้งนี้จึงยังครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างเพียงบางส่วน ดังนั้น จึงควรศึกษากลุ่มตัว

อย่างในหน่วยงานอื่นๆ ซ้ำอีก โดยเพิ่มกลุ่มตัวอย่างมากขึ้นและมีความแตกต่างทางด้านชีวสังคม และทางจิตวิทยาให้หลากหลายขึ้น เพื่อให้ผลการวิจัยชัดเจนมากขึ้น

2. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาความสำคัญของปัจจัยทางชีวสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยาด้านสัมพันธภาพในครอบครัวในการทำนายทัศนคติในการมีคู่ครองของกลุ่มตัวอย่างพนักงานบริษัทที่มีสถานภาพโสดเท่านั้น ควรมีการศึกษาทัศนคติในการมีคู่ครองของกลุ่มตัวอย่างพนักงานบริษัทหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีสถานภาพหย่าร้าง เคยแต่งงานมาแล้ว ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่า เมื่อสถานภาพเปลี่ยนไปหรือมีประสบการณ์ในการมีคู่ครองมาแล้ว ทัศนคติในการมีคู่ครองจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และปัจจัยทางชีวสังคมและปัจจัยทางจิตวิทยาด้านสัมพันธภาพในครอบครัวด้านใดบ้าง ที่ยังมีอิทธิพลต่อการทำนายทัศนคติในการมีคู่ครอง และมีตัวแปรใดบ้างที่เพิ่มเข้ามาและมีอิทธิพลต่อทัศนคติในการมีคู่ครอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลลา แสงสีทอง. (2526). สถานการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย : กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์บ้านบางแค. วิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กัญญา แสงสุชาติ. (2510). การเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมระหว่างผู้ใหญ่และหนุ่มสาวในระดับการศึกษาสูงเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส. วิทยานิพนธ์ กศ.บ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรพินธุ์ พรหมศิริ. (2537). ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการเลือกคู่ครองของนายทหารเรือ. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เกษม อุทยานิน. (2506). สังคมวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ. (2526). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กุหลาบ รัตนสังขธรรม. (2540). สัมพันธภาพทางครอบครัวกับปัญหายาเสพติด และพฤติกรรมทางเพศของนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาในภาคตะวันออก. โครงการวิจัยเอเดสส์. ม.ป.ผ.
- ก่อ สวัสดิพิธานิชย์. (2519). ความสัมพันธ์ในครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ชนิษฐา โพชนุกุล. (2522). ทศนคติของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่อการเลือกคู่ครองและการวางแผนครอบครัว. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- งามตา วนินทานนท์. (2542). ปัจจัยเชิงเหตุของคุณภาพชีวิตสมรสด้านความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล. (2526). ตัวแบบสมมติฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส : การทดสอบเฉพาะกรณีข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุณี สงขกุล. (2523). เอกสารประกอบการสอนวิชาสุขภาพในครอบครัว. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จุฑานาฏ ผดุงเจริญ. (2543). อิทธิพลของรูปแบบการสื่อสารภายในครอบครัวที่มีต่อทัศนคติในการเลือกคู่ครองและการสมรส : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาปริญญาโทของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ฉันทนา วุฒิไกรจำรัส. (2544). การศึกษาปัจจัยก่อนการสมรส ปัจจัยการเลือกคู่ครองและทัศนคติต่อการสมรสระหว่างแรงงานที่จดทะเบียนสมรสและไม่จดทะเบียนสมรส, ศึกษากรณีแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังจังหวัดชลบุรี. ปรินูญานิพนธ์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์. (2520). การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชำนาญ นิสารัตน์. (2538). หนังสือประกอบการเรียนหมวดวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต. หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2530 กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- ดวงกมล วงษ์ศรีรหัส. (2541). การศึกษารายกรณีของนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวในครอบครัวระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนชุมชนวัดบางขัน อ. คลองหลวง จ. ปทุมธานี. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). "การทำนายพฤติกรรมจากทัศนคติ," ใน เอกสารประกอบการอบรมนักวิจัยชั้นสูงทางพฤติกรรมศาสตร์. ของสถาบันพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, เมษายน.
- ทวีรัสมิ ธนาคม. (2524). ครอบครัวสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : วิบูลย์การพิมพ์.
- ทวีศักดิ์ ธีระปัญญาศักดิ์. (2543). การศึกษาความคิดเห็นต่อการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครอง และการสมรสของนักเรียนนายร้อยตำรวจ. สารนิพนธ์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- เทียบ เกริกมธุกร. (2520). "ความรักและแต่งงาน," วารสารมนุษยศาสตร์. ฉบับที่ 7.
- ธนภัทร อนุะมาน. (2544). การศึกษารายกรณีของนิสิตที่มีปัญหาสัมพันธภาพภายในครอบครัว วิชาเอกทัศนศิลป์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. (2543). "คุณภาพและความมั่นคงในชีวิตสมรส," วารสารวิชาการ *Apheit Journal* : สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย.
- นิยม บุญมี. (2534). ครอบครัวสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม.
- นวลละออ สุภาพล. (2523). เอกสารประกอบการสอนวิชาจิตวิทยาพัฒนาการเบื้องต้น. ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์ และคณะ. (2520). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- บุญสนอง บุญโยทยาน.(2518). มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- บำเพ็ญ วังเงิน. (2541). อิทธิพลของครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนกันทรวิชัย อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. ปรินิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พงษ์สุดา รัตนมาศมงคล. (2533). ทักษะคิดของบิดาต่อบทบาทการเป็นบิดาและความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพด้านการปรับตัวของบุตรวัยรุ่น. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2531). วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล.
- เพ็ญจันทร์ สุขม. (2524). การสำรวจทัศนคติของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีต่อการเลือกคู่ครองและการวางแผนชีวิต (ศึกษาเฉพาะรหัส 21). ปรินิพนธ์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ภัสสร ลิมานนท์. (2529). การศึกษาทัศนคติและค่านิยมของสตรีไทยเกี่ยวกับการสมรส. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีรัตน์ กฤษณพันธ์ และทัศนีย์ ประสบกิตติคุณ. (2532). ภูมิหลังของครอบครัวในเรื่องเพศสภาพร่างกาย สภาพของสุขภาพจิตและการขาดการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมต้น ซึ่งมีปัญหาการขาดเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มาโนช สุขฤกษ์ (2528). การศึกษาเด็ก. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ยิ่งยง ยุทธศักดิ์. (2539). พฤติกรรมทางสังคมที่มีลักษณะทางครอบครัวและสัมพันธภาพทางครอบครัวต่างกัน. ปรินิพนธ์ กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- รัชนิกร เศรษฐโช. (2519). พฤติกรรมและทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกี่ยวกับการมีนัดกับเพื่อนต่างเพศ และการเลือกคู่ครอง. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ. (2544). ทักษะคิดในการเลือกคู่ครองของบุคคลวัยทำงาน. รายงานภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- รุจิเรข แพทย์คุณและคณะ. (2545). ทักษะคิดในการเลือกคู่ครองของบุคคลวัยทำงาน. รายงานภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วัฒนา ศรีสัตย์วาจา. (2534). จิตวิทยาทัศนคติ. ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วารุณี บิณฑสันต์. (2520). จิตวิทยาครอบครัวและสวัสดิภาพเด็ก. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- วิจิตรา วสุวานิช. (2524). "ครอบครัวกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก," ใน เอกสารประกอบการสอนชุด วิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็กหน่วยที่ 6 – 10. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศิริสุข ยืนหาญ.(2534).แบบแผนการเลือกคู่ครอง:ศึกษาเฉพาะประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สม.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม. (2540). ประมวลแนวคิดนโยบายการพัฒนา สถาบันครอบครัว. กรุงเทพฯ : J. Print.
- สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2512). ตำราพัฒนาการของ ครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : (ไม่ปรากฏแหล่งพิมพ์)
- สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2518). ตำราครอบครัว สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : (ไม่ปรากฏแหล่งพิมพ์).
- สมพร สุทัศน์ีย์. (2537). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพล ปธานวินิช. (2534). เกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา. (2527). ความพร้อมในการเป็นบิดามารดาในภาคเหนือของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ รุ่งวิสัย. (2531). ทศนคติต่อการเลือกคู่ครองของหนุ่มสาว. วิทยานิพนธ์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เสาวภา เอกอดิศักดิ์. (2540). สังเกตและทัศนคติเกี่ยวกับครอบครัวของคนไทยในจังหวัด สุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. (2537). รายงานพิธีเปิดครอบครัว สาภและการประชุมสมัชชาครอบครัวแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อนุลักษณ์ นิติรัช. (2525). ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคบเพื่อนต่างเพศ การเลือกคู่ครอง การสมรส และการหย่าร้าง ของนักศึกษาวิทยาลัยครูภาคตะวันตก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัสรา อารณ. (2540). ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพัภาพในครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมและ ปัจจัยทางชีวสังคมกับความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสังกัดสำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อินทรา ปัทมินทรและอมรากล อินโอชานนท์. (2537). "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อครอบครัว," จุลสาร ศูนย์สุขวิทยาจิต.

- อุบลรัตน์ พิษณุชยะนนท์. (2531). *คุณภาพชีวิตสมรส : ศึกษากรณีข้าราชการสังกัด กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ สศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- เอมอร มณีวัฒนา. (2538). *สัมพันธภาพกับคุณภาพชีวิตของคู่สมรส. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.*
- Allport ,Gordon. W. (1985) . *Attitude : Handbook of Social Psychology Worcester. Mass :* Clark University Press.
- Amato, R. Paul. (1988). *Parental Divorce and Attitudes toward Marriage and Family Life. Journal of Marriage and the Family.*
- Bampass , L.L. and J.A.Sweet. (1972). *Differentials in marital Instability : 1990. America Sociological Review 37 (4) : 754 – 766.*
- Bell, R R. (1971). *Marriage and Family Interactions. Third edition. Illinois : The Dorsey Press.*
- Boold , R. and D.M. Wolfe. (1962). *Husbands and Wives. : The Dynamics of Married Living. Free Press, New York.*
- Burgress, Ernest . W. andHarvey J. Locke. (1953). *The Family. New York : American Book Company.*
- Coleman. (1974). *Youth transition to adoulthood . Chicago the university of chicaco Press.*
- Landis, Judson T. and Mary G. Landis. (1969). *Building A Successful Marriage. 2nd ed. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice Hall, Inc.*
- Springer. (1958). *Behavior Comperison Personality with Sequenec Childbirth in Family Relationship. Journal of personality & Individual Difference.*
- Umberson N. (1992). *The Relation of Family with Personality Self–esteem in Australian Schoolboy . Journal Australian Psychology.*

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความรู้สึกในการมีคู่วาง

คำชี้แจงในการตอบ

แบบสอบถามนี้มีความประสงค์ที่จะทราบถึงทัศนคติของท่านในการมีคู่วาง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่าน เมื่อท่านอ่านข้อความแล้วโปรดทำเครื่องหมายลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด ในช่อง เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อคำถามทั้งหมดมี 30 ข้อ ขอให้ท่านตอบให้ครบทุกข้อ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

() ชาย

() หญิง

2. อายุปัจจุบันของท่าน.....ปี

3. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

() ประถมศึกษาตอนต้น

() ประถมศึกษาตอนปลาย

() มัธยมศึกษาตอนต้น

() มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

() ป.ว.ส. , อนุปริญญา

()ปริญญาตรี

() สูงกว่าปริญญาตรี

4. อายุงานของท่าน

() 1 – 5 ปี

() 6 - 10 ปี

() มากกว่า 10 ปี

5. รายได้ต่อเดือนของท่าน

() ต่ำกว่า 5,000 บาท

() 5,001 – 10,000 บาท

() 10,001 – 15,000 บาท

() สูงกว่า 15,000 บาท

ตอนที่ 2 แบบวัดความรู้สึกในการมีคู่ครอง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับทัศนคติในการมีคู่ครองของท่าน

ทัศนคติในเรื่องคู่ครอง	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. การมีคู่ครองทำให้คนเรามีชีวิตที่สมบูรณ์มากขึ้น					
2. การมีคู่ครองทำให้ชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมายมากขึ้น					
3. การมีคู่ครองทำให้ชายหญิงมีสังคมที่กว้างขึ้น					
4. การมีชีวิตคู่ทำให้มีความสุข					
5. การมีชีวิตคู่ทำให้มีบุตรหลานเป็นที่พึงในอนาคต					
6. การมีคู่ครองทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากใจตามมา					
7. การมีคู่ครองทำให้คนเราขาดความเป็นตัวของตัวเอง					
8. การมีคู่ครองทำให้ชายหญิงรู้คุณค่าของกันและกัน					
9. การมีคู่ครองทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย					
10. การมีคู่ครองทำให้บุคคลเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น					

ทัศนคติในเรื่องคู่ครอง	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย ปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
11. ข้าพเจ้าดีใจที่มีเพศตรงข้าม มาสนใจข้าพเจ้า					
12. ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีที่มีโอกาส เข้าสังคมซึ่งจะนำไปสู่การพบคู่ ครอง					
13. ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นสุขใจที่คิด ว่าวันหนึ่งข้าพเจ้าจะได้แต่งงาน					
14. ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการแต่งงาน เป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ที่ดีงาม					
15. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการใช้ชีวิตคู่ ร่วมกับผู้อื่นจะทำให้ชีวิตสมบูรณ์ ขึ้น					
16. ข้าพเจ้าเชื่อว่าตัวเองจะ ประสบความสำเร็จในชีวิตคู่					
17. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการใช้ชีวิตคู่ ทำให้ขาดอิสระภาพ					
18. ข้าพเจ้าพอใจที่จะใช้ชีวิตคู่ กับคู่ครอง					
19. ข้าพเจ้าเชื่อว่าการมีคู่ครอง ทำให้บุคคลมีความสุขในชีวิต มากขึ้น					
20. ข้าพเจ้าพอใจที่จะมีคู่ครอง แม้ว่าจะทำให้มีภารกิจต่าง ๆ เพิ่ม ขึ้น					

ทัศนคติในเรื่องคู่ครอง	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	เห็นด้วย ปานกลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
21. ข้าพเจ้าวางแผนที่จะมีคู่ ครองเมื่อฐานะมั่นคง					
22. ข้าพเจ้าพร้อมที่จะมีคู่ครอง เมื่อถึงเวลาอันสมควร					
23. ข้าพเจ้าพร้อมที่จะมีคู่ครอง กับบุคคลที่เหมาะสม					
24. ข้าพเจ้าพร้อมที่จะร่วมทุกข์ ร่วมสุขกับคู่ครอง					
25. ข้าพเจ้าตั้งใจที่จะอยู่เป็น โสด					
26. ข้าพเจ้าพร้อมที่จะรับภารกิจ ที่เพิ่มขึ้นจากการแต่งงาน					
27. ข้าพเจ้าวางแผนว่าเมื่อแต่ง งานแล้วควรมีบุตรกี่คน					
28. ข้าพเจ้ามีจุดมุ่งหมายในชีวิต ประการหนึ่งคือการแต่งงาน					
29. ข้าพเจ้าอ่านหนังสือเกี่ยวกับ การเลือกคู่และการแต่งงานเพื่อ นำมาใช้ประโยชน์กับตนเอง					
30. ข้าพเจ้าคิดว่าการเตรียมตัว สำหรับการมีคู่ครองเป็นสิ่งจำ เป็น					

ตอนที่ 3 แบบวัดสัมพันธภาพของพ่อกับแม่

ข้อคำถาม	จริงมากที่สุด	จริงมาก	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักล้อเล่นหรือกระซำเย้าหยำกันอยู่เสมอ					
2. พ่อแม่ของข้าพเจ้าเมื่อคนใดคนหนึ่งมีปัญหาในเรื่องใดก็ตามมักจะปรึกษาหารือกัน					
3. พ่อแม่ดูแลเอาใจใส่กันและกันเสมอ					
4. พ่อแม่ของข้าพเจ้าไม่ค่อยได้ไปไหนมาไหนด้วยกัน					
5. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะมีเรื่องโต้เถียงกันอยู่บ่อย ๆ					
6. พ่อแม่ของข้าพเจ้าพูดจาถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน					
7. พ่อแม่ของข้าพเจ้าจะไปงานสำคัญ ๆ ด้วยกันเสมอ					
8. พ่อแม่ของข้าพเจ้าต่างคนต่างไปไม่ค่อยได้ออกงานร่วมกัน					
9. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะเปิดโอกาสให้แก่กัน ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว					
10. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะช่วยกันทำงานบ้านเสมอ					

ข้อคำถาม	จริงมากที่สุด	จริงมาก	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
11. พ่อแม่ของข้าพเจ้าไม่ค่อยชมกัน เลย เมื่อคนใดคนหนึ่งทำผมใหม่ หรือสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ให้เห็น					
12. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะพูดจา ดูถูก และไม่ให้เกียรติกันเสมอ					
13. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะแอบ นินทาต่อกันลับหลังให้ลูกฟัง เสมอ					
14. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะแสดง อำนาจใส่หรือแสดงอารมณ์เกรี้ยว กราดต่อกันฝ่ายเสมอ					
15. พ่อแม่ของข้าพเจ้าจะตัดสินใจ ร่วมกันในการซื้อของที่จำเป็น					
16. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะซื้อ ขนมหรืออาหารที่อีกคนหนึ่งชอบมา ให้กัน					
17. ถ้าพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งมี ความจำเป็นต้องไปต่างจังหวัด ก็ มักจะโทรศัพท์ถึงกันเสมอ					
18. พ่อแม่จะดูแลเอาใจใส่กันอย่าง ใกล้ชิดเมื่อคนใดคนหนึ่งไม่สบาย					
19. พ่อแม่ของข้าพเจ้าถ้าคนใดคน หนึ่งต้องกลับบ้านผิดเวลาหรือต้อง ไปธุระก็จะบอกกันก่อนล่วงหน้าหรือ โทรศัพท์บอกกันเสมอ					
20. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะกล่าว โทษกันเมื่อมีเรื่องผิดพลาดเกิดขึ้น ในบ้าน					

ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
21. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะมีอารมณ์ขุ่นมัวจนเฉียวว้างกับอีกฝ่ายหนึ่งเสมอ					
22. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะลงมือลงไม้กันเมื่อมีทะเลาะมีปากเสียงกัน					
23. พ่อแม่ของข้าพเจ้าไม่ค่อยสนใจกันและกัน					
24. เมื่ออยู่บ้านพ่อแม่ของข้าพเจ้าไม่ค่อยพูดคุยกัน					
25. พ่อแม่ของข้าพเจ้ารักใคร่กันดี					
26. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะออกไปซื้อของกินของใช้ด้วยกันเสมอ					
27. พ่อแม่ของข้าพเจ้าไม่ค่อยได้ออกไปไหนด้วยกันเลย					
28. พ่อแม่ของข้าพเจ้าไม่เคยปลอบใจ และให้กำลังใจกันเลย					
29. พ่อแม่ของข้าพเจ้าไม่เคยให้ความสำคัญในวันเกิดของกันและกันเลย					
30. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะทำกิจกรรมร่วมกันเสมอเมื่อมีเวลาว่าง เช่น ช่วยกันปลูกต้นไม้					

ตอนที่ 4 แบบวัดสัมพันธภาพของพ่อแม่กับลูก

ข้อคำถาม	จริงมากที่สุด	จริงมาก	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
1. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักแสดงความรักโดยการกอดลูกอยู่บ่อย ๆ ทุกครั้งที่มีโอกาส เหมือนเห็นข้าพเจ้าเป็นเด็ก ๆ					
2. เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาหนักใจ พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักไต่ถามและช่วยคิดหาวิธีแก้ไขให้					
3. สิ่งสำคัญในวันหยุดของข้าพเจ้า คือ การได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากับครอบครัว ไม่ว่าจะที่ไหนก็ตาม					
4. ถ้าข้าพเจ้ามีความจำเป็นต้องกลับบ้านช้า ข้าพเจ้าจะโทรศัพท์บอกพ่อแม่ทุกครั้ง					
5. ข้าพเจ้าเคยนึกน้อยใจอยู่บ่อย ๆ ที่พ่อแม่มักจะเปรียบเทียบว่าแบบเจี๊ยะ ๆ ให้ข้าพเจ้าเจ็บใจ					
6. เวลาที่ข้าพเจ้ามีปากเสียงทะเลาะกับพี่น้อง พ่อแม่มักจะบอกให้ข้าพเจ้ายอมพ่ายผ่อนน้องเสมอ					
7. พ่อแม่มักจะปฏิเสธความคิดเห็นของข้าพเจ้า					
8. ข้าพเจ้ารู้สึกที่ตนเองขาดความรัก ความอบอุ่น					
9. พ่อแม่และข้าพเจ้ามักจะคุยหยอกล้อกันเมื่อมีเวลาว่าง					
10. ข้าพเจ้ารู้สึกอบอุ่น มีความสุขเมื่ออยู่บ้านกับพ่อแม่					

ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
11. ถ้าข้าพเจ้าต้องแต่งงานข้าพเจ้า อยากอยู่บ้านเดียวกับพ่อแม่ หรือ อยากให้พ่อแม่มาอยู่ด้วย					
12. ข้าพเจ้ามักมีเรื่องโต้เถียงกับพ่อ แม่อยู่เสมอ					
13. พ่อแม่ไม่เคยสนใจทุกข์สุขของ ข้าพเจ้าเลย					
14. ข้าพเจ้ารู้สึกน้อยใจ และรู้สึกว่า พ่อแม่ไม่ค่อยรัก ไม่ค่อยสนใจ					
15. เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา ข้าพเจ้า ไม่เคยเล่าให้พ่อแม่ฟังเลย					
16. เมื่ออยู่บ้านข้าพเจ้าไม่ค่อยได้ คุยกับพ่อแม่					
17. พ่อแม่ของข้าพเจ้าดูแลเอาใจใส่ อย่างใกล้ชิดเมื่อข้าพเจ้าไม่สบาย					
18. ข้าพเจ้ามักจะมีของขวัญพิเศษ ให้กับพ่อแม่ในวันสำคัญของพ่อแม่ เสมอ					
19. ข้าพเจ้าอยากให้คู่ครองของ ข้าพเจ้ามีบุคลิกลักษณะคล้ายกับ พ่อแม่ของข้าพเจ้า					
20. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะมีของ ขวัญหรือให้ความสำคัญกับวันเกิด ของลูก ๆ หรือสมาชิกในครอบครัว					

ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	ไม่แน่ใจ	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
21. พ่อแม่เป็นอุปสรรคในการคบเพื่อนต่างเพศของข้าพเจ้า					
22. ข้าพเจ้าอยากอยู่บ้านคนเดียว ไม่อยากอยู่กับพ่อแม่					
23. ข้าพเจ้าไม่เคยเล่าเรื่องส่วนตัวให้พ่อแม่ฟังเลย					
24. พ่อแม่ของข้าพเจ้ามักจะให้กำลังใจ ให้มีมานะ โดยการเปรียบเทียบกับลูกของคนอื่น ๆ ที่เก่งกว่าให้ฟัง					
25. พ่อแม่ชอบให้ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมในการจัดงานบางอย่างหรือขอความคิดเห็นจากข้าพเจ้า					
26. ตั้งแต่เล็กจนโตพ่อแม่มักจะสนับสนุนในความสามารถพิเศษของข้าพเจ้า					
27. เมื่อข้าพเจ้ามีปัญหาในที่ทำงานพ่อแม่มักจะให้คำแนะนำ และให้กำลังใจอยู่เสมอ					
28. เมื่อข้าพเจ้าผิดหวังในเรื่องของความรัก พ่อแม่มักจะปลอบใจและให้กำลังใจ					
29. พ่อแม่ของข้าพเจ้าแสดงให้เห็นว่ารักและเป็นห่วงด้วยคำพูด และการกระทำ					
30. ข้าพเจ้าภูมิใจในครอบครัวของข้าพเจ้า และมีความสุขมาก					

ภาคผนวก ข

คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
(ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น)

ตาราง 1 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามทัศนคติในการมีคู่ครอง

ลำดับข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	5.196
2	3.328
3	2.846
4	2.889
5	4.718
6	2.174
7	1.961
8	1.328
9	4.116
10	3.328
11	1.449
12	1.712
13	5.855
14	5.516
15	4.465
16	3.479
17	3.051
18	3.920
19	4.874
20	5.740
21	2.826
22	4.208
23	3.286
24	3.922
25	2.837
26	3.312
27	3.414
28	3.456
29	2.578
30	4.280

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .8551

ตาราง 2 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามสัมพันธภาพของพ่อกับแม่

ลำดับข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	3.273
2	3.008
3	4.000
4	6.283
5	4.811
6	3.464
7	3.837
8	5.389
9	4.373
10	2.791
11	2.659
12	2.094
13	3.232
14	4.905
15	5.606
16	2.405
17	4.745
18	3.740
19	3.754
20	4.214
21	4.170
22	3.267
23	8.205
24	6.339
25	7.133
26	2.654
27	5.020
28	4.185
29	3.755
30	4.916

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .9219

ตาราง 3 แสดงค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามสัมพันธภาพของพ่อแม่ กับลูก

ลำดับข้อ	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	3.313
2	3.781
3	2.585
4	5.485
5	5.823
6	1.955
7	5.453
8	5.458
9	3.255
10	5.196
11	2.261
12	4.082
13	5.236
14	4.303
15	5.051
16	7.593
17	3.883
18	1.891
19	2.622
20	1.812
21	3.800
22	4.750
23	3.072
24	1.812
25	4.190
26	1.956
27	3.900
28	2.419
29	6.699
30	4.715

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .9011

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางสาวรุจิรา
ชื่อสกุล	แพทย์คุณ
วัน เดือน ปีเกิด	24 พฤศจิกายน 2517
ที่อยู่ปัจจุบัน	29/11 หมู่บ้านวรารักษ์ ถ. เลียบคลองสาม ต. คลองสาม อ. คลองหลวง จ. ปทุมธานี 12120
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สาขาการบัญชี) กรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย
พ.ศ. 2542	ศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต
พ.ศ. 2546	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร